

Opvolgingsnota: onderweg naar een asbestveilig Vlaanderen

////////////////////////////////////
Auteur: Team asbestafbouw - OVAM

Versie: 1
////////////////////////////////////

Inhoud

Opvolgingsnota: onderweg naar een asbestveilig Vlaanderen	1
1 Management samenvatting	3
2 Situering	8
2.1 Beleidscontext in Vlaanderen	8
2.1.1 Beslissing Actieplan Asbestafbouw met opvolgingsnota	8
2.1.2 Personeel en middelen	8
2.1.3 Nulmeting invoering asbestattest.....	9
2.1.4 2022: een veranderde socio-economische context.....	10
2.1.5 Asbestafbouw binnen beleid woningkwaliteit en het klimaat-, renovatie- en energiebeleid	11
2.2 Een Europees asbestafbouwbeleid.....	11
3 Voortgangsindicatoren asbestveilig Vlaanderen	14
3.1 Het asbestattest als hoofdindicator	14
3.2 Trendindicatoren.....	15
3.3 Marktcapaciteit.....	16
4 Opschalingsfase 2018-2022	18
4.1 Nieuwe regelgeving.....	18
4.1.1 Overzicht	18
4.1.2 Conclusie	19
4.2 Informeren, sensibiliseren en educatie	19

4.2.1	Overzicht	19
4.2.2	Conclusie	21
4.3	OVAM-instrumenten om een versnelde asbestafbouw te ondersteunen	21
4.3.1	Situering van het ondersteuningsluik	21
4.3.2	Asbestveilige gemeenten: lokale besturen rollen asbestprojecten voor burgers en jeugdverenigingen uit	22
4.3.3	Sectorprotocol scholen	28
4.3.4	Sectorprotocol landbouw.....	31
4.3.5	Sectorprotocol zorg.....	33
4.3.6	Sectorprotocol sociale huisvesting.....	33
4.3.7	Conclusie	34
4.4	Transversale instrumenten om een versnelde asbestafbouw te ondersteunen.....	37
4.4.1	Asbestdrempel wegnemen in het renovatiebeleid.....	37
4.4.2	Conclusie	40
4.5	Veilig en duurzaam beheer van asbestafval	41
4.5.1	De stortplaats als asbestveilige eindbestemming.....	41
4.5.2	State of art verwerking asbest(cement)afval.....	42
4.5.3	Asbestvrij vezelcement	43
4.5.4	Conclusie	44
4.6	Een veilige asbestafbouw handhaven.....	44
4.6.1	Overzicht	44
4.6.2	Conclusies.....	46
5	Eindconclusie.....	47
5.1	Synthese opschalingsfase 2018-2022	47
5.1.1	Een positieve dynamiek en internationale weerklank.....	47
5.1.2	Opvolging acties 'Actieplan Asbestafbouw 2018'	48
5.2	Noodzaak nieuwe maatregelen	51
5.3	Verdere aanpak.....	51
Bijlage 1	Prognose meerjarenbegroting BAU-scenario	52

1 Management samenvatting

Met een ruime set aan wervende acties in het Actieplan Asbestafbouw slaagde de Vlaamse Overheid er in het asbestthema uit de taboesfeer te halen en op het terrein een versnellingsbeweging te realiseren richting een Asbestveilig Vlaanderen 2040.

Risico's wegnemen uit onze gebouwen

Asbestvrij was de utopie, 'asbestveilig' bleek het realistisch alternatief, dat zelfs op internationaal vlak intussen veel draagvlak kent. Deze benadering biedt het hoofd aan de omvangrijke hoeveelheid asbestmaterialen die nog in onze leefomgeving aanwezig zijn. Het actieplan doelt op het wegnemen van risico's in het dagelijks gebruik van onze gebouwen. Het beantwoordt zowel aan de vraag naar pragmatiek bij de burger als aan het streven naar verdere kwaliteitsborging in de professionele asbestsector. Het concept 'Asbestveilig' bracht het asbestthema in realistische proportie en reikte het beslissingskader aan voor de doelgroepgerichte ondersteuning. Het asbestattest vormt vanaf 2023 de strategische hoofdindicator om te meten in welke mate het beleidsinstrumentarium asbestveilige gebouwen realiseert tegen decretale mijlpalen 2034 en 2040. Eenmaal alle gebouwen in de databank het label 'asbestveilig' dragen wonen en leven we in een asbestveilig Vlaanderen.

Inzetten op veranderde socio-economische context

Anno 2022 is de socio-economische context bijzonder uitdagend met de coronacrisis nog vers in het geheugen en internationale spanningen die resulteerden in de actuele energiecrisis. Deze socio-economische impact zet de betaalbaarheid en het afbouwtempo van het asbestpassief in Vlaanderen onder druk. Daar waar energierenovatie asbestmaterialen laat plaatsmaken voor energieperformante materialen, klimt de totaalkost de hoogte in door verhoogde energiekosten, schaarste op de arbeidsmarkt, loonsverhogingen en stijging van materiaalprijzen.

Asbestafbouw, energierenovatie en woningkwaliteit vinden elkaar sterk in beleid en in het bijhorend ondersteuningskader voor verschillende groepen van gebouweigenaars. De actuele socio-economische context biedt daarbij ook kansen deze beleidslijnen verder te versterken in een geactualiseerd 'Actieplan Asbestafbouw'. De inzet daarbij is een kostenbatenefficiënte aanpak, geënt op het concept 'asbestveilig' met versterkte congruentie richting beleidslijnen die de modernisering van verouderd patrimonium aanmoedigen. Het vernieuwde actieplan positioneert het asbestattest centraal waarmee de gebouweigenaar via de Woningpas asbestrisico's in zijn woning realistisch kan inschatten en welke acties hij best onderneemt om zich van deze risico's te ontdoen.

Vier jaren 'Actieplan Asbestafbouw' in cijfers

Deze managementsamenvatting synthetiseert en kwantificeert de voortgang en realisaties van bijna 4 jaar actieplan asbestafbouw. Niet alle realisaties die impact hebben, zijn kwantificeerbaar.

Met het **totale budget van 77.472 keuro** kon de OVAM in de periode **2018-2022** de uitrol van het actieplan asbestafbouw handen en voeten geven. De impuls via beleidsdotaties en in het bijzonder de relancemiddelen maakten een sterke opschaling van de ondersteuning van burgers en doelgroepen mogelijk. In het bijzonder voor de inzet van de relancemiddelen betekent dit asbestinventarisaties, asbestverwijderingen en asbestinzamelingen. De realisaties op het terrein lopen nog door in **2023, 2024, 2025 en 2026** dankzij de reeds toegekende subsidies en de budgetten die de OVAM omzette in doelgroepgerichte afnamecontracten tot het asbestveilig maken van gebouwen.

Daarnaast start de **hoofdindicator** voor monitoring van het asbestafbouwbeleid einde 2022 op: de invoering van **het asbestattest**. Enkel via een asbestattest kan een eigenaar aantonen of zijn/haar gebouw asbestveilig is. Vlaanderen wil tegen 2040 asbestveilig zijn: dit is het geval indien alle gebouwen met risicobouwjaar (<2001) in de databank over een asbestattest beschikken met conclusie 'asbestveilig'. Via haar centrale databank asbestinventarisatie zal de OVAM de voortgang vanaf 2023 kunnen monitoren.

In 2019 werd het asbestpassief in gebouwen en infrastructuur geraamd op 2,3 miljoen ton als voorwerp van het asbestafbouwbeleid.

Om de Vlaamse burger te kunnen activeren, namen alle 308 lokale besturen in 2018 het engagement mee werk te maken van een asbestveilige gemeente. Bijna alle lokale besturen bieden voor hun burgers een projectmatige inzameling van asbestcement aan huis aan. De operationalisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan moedigde asbestverwijdering in de buitenschil verder aan.

De doelgroepgerichte aanpak vertaalt zich in een geactualiseerde asbestinventarisatie van gebouwen om zo risicovolle asbestmaterialen op te sporen. Weten waar risico's zich situeren is immers de start van het traject naar een asbestveilig gebouw. Op maat van de doelgroepen scholen en landbouw kon de OVAM de afgelopen jaren ook in concrete asbestverwijdering op het terrein voorzien.

Onderstaande tabellen bieden een cijfermatig overzicht. De voortgangscijfers zijn een rapportagestatus van augustus 2022, de financiële cijfers vertegenwoordigen de VAK-realisatie op december 2022.

Tabel 1 Trendindicator jaarlijkse stortcijfers asbestcement en ander asbestafval (oorsprong Vlaamse Gewest)

	2017		2018		2019*		2020**		2021	
	AC	ander	AC	ander	AC	ander	AC	ander	AC	ander
gestort (ton)	130.001	7.690	131.416	6.281	135.985	19.342	132.427	8.981	165.4504	14.146
Totaal (ton)	137.691		137.697		155.327		144.408		179.550	
Stijging tov 2017-2018	0%				13%		5%		30%	
≥ 143.335 ton***	nvt				ja		ja		ja	

*startjaar actieplan asbestafbouw

**trendbreuk door lockdown Covid

*** theoretische jaarlijks te storten hoeveelheid periode 2019 – 2034 (mijlpaal)

Tabel 2 Samenvattende cijfers doelgroepgerichte sectorprotocollen

Instrument	Ingezette middelen ('18-'22)*	Aantal aangemelde locaties	% van (geraamd) totaal	Aantal asbestinventarisatie uitgevoerd	Aantal asbestinventarisatie ingepland ('23-'26)	Aantal uitgevoerde asbest-verwijderingen	Aantal geplande asbest-verwijderingen ('23-'26)
Sectorprotocol scholen	19.157 keuro	2.132 locaties	35,5% van 6000 scholen	1.901 asbestinventarisaties	804 asbestinventarisaties	412 asbest-verwijderingen	213 asbest-verwijderingen ingepland
Sectorprotocol zorg	1.920 keuro	opgestart		585 asbestinventarisaties		nog op te starten	190 locaties
Sectorprotocol landbouw	5.145 keuro	1.808 aangemelde locaties	15,6% van 11.600 geraamde land- en tuinbouw-	niet van toepassing		538 locaties met ingezameld asbestdak	822 locaties met ingezameld asbestdak

			bedrijven met asbestdak			
Sectorprotocol sociale huisvesting	50 keuro	opgestart		1.000 asbestattesten met kenmerk 'asbestveilig'	niet van toepassing	

* VAK-realizatie status 16 dec 2022

Tabel 3 Samenvattende cijfers lokale asbestprojecten voor burgers

Instrument	Ingezette middelen ('18-'22')	Aantal projecten gesubsidieerd	% van gemeenten	Aantal locaties uitgevoerd (inzameling, verwijdering)*	Ton asbestcement ingezameld	Geraamd aantal locaties gepland ('23-'26)	Geraamd aantal ton asbestcement ('23-'26)
Gesubsidieerde lokale asbestprojecten voor burgers	51.200 keuro	BRONOPHALING (= <i>inzameling asbestcement aan huis</i>) Tot 2021: 31 projecten In 2022: 19 projecten GEGROEPEERDE VERWIJDERING Tot 2021: - Dak/gevel: 6 - Leidingisolatie: 8 - Vloerbekleding: 4	100% van 300 gemeenten tegen einde 2022	BRONOPHALING: 20.998 gerapporteerde locaties (aug. '22) GEGROEPEERDE VERWIJDERING: - Dak/gevel: 32 - Leidingisolatie: 445 staalnames, 240 uitvoeringen	BRONOPHALING: 37.409 gerapporteerde ton (aug.'22) GEGROEPEERDE VERWIJDERING: Niet van toepassing***	BRONOPHALING: Capaciteit binnen lopende projecten: 11.549 locaties Capaciteit binnen 19 toe te kennen projecten in 2022: 54.520 locaties GEGROEPEERDE VERWIJDERING** - Leidingisolatie: 2.709 staalnames, 859 uitvoeringen - Vloerbekleding:	BRONOPHALING: Capaciteit binnen lopende projecten: 20.575 ton Capaciteit binnen 19 toe te kennen projecten in 2022: 97.130 ton GEGROEPEERDE VERWIJDERING: Niet van toepassing***

				- Vloerbekleding: 52 staalnames, 13 uitvoeringen		298 staalnames, 108 uitvoeringen	
--	--	--	--	--	--	-------------------------------------	--

*Lokale besturen rapporteren niet gelijktijdig. Een deel van de toekomstige locaties zal dan ook al uitgevoerd zijn op het terrein, maar is nog niet gerapporteerd.

**Lokale asbestprojecten van het type 'bronophaling' blijken het meest efficiënte projecttype te zijn voor een organisatie door lokale besturen. Om die reden worden de projecten voor gegroepeerde asbestverwijdering bij burgers dan ook uitgefaseerd en zullen geen nieuwe projecten van dit type meer toegekend worden.

***Enkel uitgedrukt in locaties, niet in ton.

2 Situering

2.1 BELEIDSCONTEXT IN VLAANDEREN

2.1.1 Beslissing Actieplan Asbestafbouw met opvolgingsnota

Op 24 oktober **2014** onderschreef de Vlaamse Regering de noodzaak en de urgentie van een versneld asbestafbouwbeleid in Vlaanderen en hechtte zij haar principiële goedkeuring aan een versnelde afbouw met als doel een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040 (VR 2014 2410 DOC.1123). Met deze beslissing gaf de Vlaamse Regering haar fiat voor een gefaseerde, doelgroepgerichte aanpak met afbakening van de prioritaire doelgroepen en prioritaire asbesthoudende materiaalstromen. De noodzaak van een complementaire, transversale en geïntegreerde benadering was duidelijk met daarbij volgende uitgangspunten:

- aansluiting bij bestaande sensibiliserende, financierende en uitvoerende instrumenten;
- verhogen van efficiëntie- en draagkracht via schaalvergroting;
- een coördinerende rol van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) om na een doorstartfase een verfijnd asbestafbouwbeleid met meerjarenplanning en -begroting voor te leggen aan de Vlaamse Regering in het voorjaar van 2018.

Op 20 juli **2018** hechtte de Vlaamse Regering goedkeuring aan het Actieplan Asbestafbouw dat onmiddellijk in uitvoering ging (VR 2018 2007 DOC.0960/1TER). In voormelde beslissing gaf de Vlaamse Regering haar goedkeuring om via tussentijdse opvolgingsnota's op te volgen of de voortgang van het versnelde asbestafbouwbeleid naar de respectievelijke doelstellingen 2034 en 2040 toereikend is en te evalueren of nieuwe maatregelen noodzakelijk zijn.

De eerste opvolgingsnota was daarbij voorzien in **2022**. Deze eerste opvolging analyseert de periode 2018 tot juni 2022 over:

- de genomen regelgevende initiatieven;
- de opgestarte beleidsacties en instrumenten;
- de vaststellingen en eerste conclusies;
- doorkijk naar een voorstel voor eventuele bijsturende maatregelen.

In uitvoering van de beslissing Vlaamse Regering uit 2018, wil de OVAM in **2023** een pakket van bijsturende maatregelen ter goedkeuring voorleggen aan de Vlaamse Regering wanneer daartoe de nood zou blijken binnen de conclusies van deze opvolgingsnota. De inhoudelijke uitwerking van eventuele voorgestelde, bijsturende maatregelen zal in samenspraak en met consultatie van de betrokken stakeholders verlopen.

2.1.2 Personeel en middelen

2.1.2.1 Beleidsdotaties

Op 20 juli 2018 hechtte de Vlaamse Regering goedkeuring aan het Actieplan Asbestafbouw dat onmiddellijk in uitvoering ging (VR 2018 2007 DOC.0960/1TER). Het actieplan Asbestafbouw werd goedgekeurd zonder middelenluik voor de financiering van de instrumenten voor doelgroepen en de interne kosten verbonden aan werking en personeel.

Voor de ontwikkeling van de IT-systemen verbonden aan de invoering van het asbestattest (databank), de certificatie van asbestdeskundigen (certificatie-platform) en het beheer van de doelgroepinstrumenten, ontving de OVAM jaarlijks ad hoc beleidsdotaties. Voor 2021 en 2022 voorzag de Vlaamse Regering bijkomend in middelen uit het Relanceplan Vlaamse Veerkracht onder de noemer 'Renovatie gebouwenpatrimonium (energetisch & asbestverwijdering)'. Dit voor de inzet via subsidies aan lokale asbestprojecten (circulaire economie – asbest - VV4) en via sectorprotocollen (circulaire economie – asbest VV5: scholen, landbouw, zorg en sociale huisvesting).

2.1.2.2 Personeelskredieten

Voor de opstart van het Actieplan Asbestafbouw ontving de OVAM geen extra personeelskredieten in 2018, 2019 en 2020. Om het Actieplan Asbestafbouw stelselmatig in uitvoering te brengen, diende de OVAM daarom intern VTE's vrij te maken ten koste van andere taken en het on-hold zetten van nieuwe trajecten. Dit was essentieel om de operationalisering van het Actieplan Asbestafbouw mogelijk te kunnen maken, conform beslissing Vlaamse Regering en huidig Regeerakkoord.

In de beslissing van de Vlaamse Regering van 18 december 2020 (VR 2020 1812 DOC.1540/1BIS) is de uitbreiding van het personeelsbestand van de OVAM opgenomen voor de invoering en het beheer van het asbestinventarisatetest met 8 personeelsleden, met compensatie binnen de entiteiten van het beleidsdomein. In 2020 en 2021 werden deze 8 VTE geworven bovenop de intern vrijgemaakte 17 VTE.

In overbrugging naar de invoering van het asbestinventarisatetest (23 november 2022) ontving de OVAM hiervoor via jaarlijkse meervraag extra budget op haar personeelskredieten. Met de inkomsten uit de aflevering van de asbestinventarisatetesten kan de OVAM vanaf 2023 de hieraan verbonden werkings- en personeelskosten financieren. Het asbestinventarisatetest is het sleutelinstrument en hoofdindicator binnen de gehele werking van het asbestafbouwbeleid en de doelgroepinstrumenten. Het toetst of een gebouw reeds asbestveilig is of niet en bepaalt welke maatregelen nodig zijn inzake het beheer of de verwijdering van asbestmaterialen. Alle asbestattesten met label 'asbestveilig' geven gezamenlijk uitvoering aan de strategische doelstelling van een Asbestveilig Vlaanderen 2040.

2.1.3 **Nulmeting invoering asbestattest**

Vanaf 23 november 2022 werd het asbestattest verplicht bij verkoop van een woning of gebouw ouder dan 2001. Tegen 2032 moet iedere eigenaar van dergelijke woning of gebouw over een asbestattest beschikken. Het asbestattest toetst of de locatie reeds asbestveilig is of niet en beschrijft de maatregelen die de eigenaar moet nemen om de toestand 'asbestveilig' te bereiken of te behouden. Elk asbestattest is opgenomen in de centrale databank asbestinventarisatie van de OVAM.

De invoering van het asbestattest vormt een scharniermoment in de beleidsopvolging. Het is het sleutelinstrument om de eigenaar te **informer** en **activer** en de voortgang van het asbestafbouwbeleid te monitoren via de databank.

Voor de periode 2018 – juni 2022 hadden in het bijzonder particuliere eigenaars geen zicht op het volledige asbestpassief in hun woning en dus ook niet op welke maatregelen nodig zijn om een asbestveilige woning te bekomen. Dit vormt een verklaring waarom burgers goed geactiveerd raakten rond de alom gekende asbestcementen dak- en gevelbekleding, maar projecten voor andere asbestmaterialen niet altijd een groot succes betekenden (zie ook 3.3.2 Burgers en

jeugdverenigingen via lokale besturen). De burger voelt zich immers niet meteen aangesproken voor materialen in zijn woning die buiten zijn weten om asbesthoudend zijn. Daar komt met het asbestattest verandering in.

Het eerste jaar van het asbestattest zal een nulmeting betekenen voor het asbestpassief in Vlaanderen. In de asbestinventaris databank zal dit zichtbaar zijn door het aantal asbestattesten met label 'asbestveilig' tegenover het totaal aantal asbestattesten in de databank te stellen (zie ook Hoofdstuk 2.1). Een opvolging en meting op deze schaalgrootte was niet mogelijk tot aan de invoering van het asbestattest. In het eerste jaar zal de nulmeting statistisch nog het minst betrouwbaar zijn omdat het aantal asbestattesten dat jaar nog het kleinst is en het dus ook over de kleinste steekproef gaat. Het percentage kan de jaren erna nog sterk gaan fluctueren. De aanwezigheid van asbest in Vlaanderen zal dankzij het asbestattest wel almaar beter in kaart gebracht kunnen worden.

2.1.4 2022: een veranderde socio-economische context

De maatschappelijke context is sterk veranderd sinds het Actieplan Asbestafbouw in 2017 op de schrijftafel lag. Vooral socio-economisch zetten zowel de **coronacrisis** als de **actuele energiecrisis** de bouwsector en gebouweigenaar in een moeizame positie. Het heeft ook verscheidene nefaste effecten op het afbouwtempo van het asbestpassief. Deze effecten manifesteren zich in iets mindere mate bij de verwijdering van niet-hechtgebonden asbestmaterialen door een erkend asbestverwijderaar, waar er geen nieuwe materialen moeten geplaatst worden. Behalve bij sloop worden hechtgebonden asbestmaterialen in de buitenschil en in huis wel standaard vervangen door nieuwe materialen. Asbestverwijdering in combinatie met de plaatsing van nieuwe vervangmaterialen veroorzaken een multifactor dimensie aan negatieve impact op de prijs en het potentiële afbouwtempo:

- Stijgende materiaalprijzen (met isolatiemateriaal, hout en staal in het bijzonder¹)
- Wachttijden: oplopend tekort aan geschoolde en onmiddellijk inzetbare arbeidskrachten in combinatie met de gestegen renovatievraag zorgen voor volle orderboekjes met weinig mogelijkheden tot vervanging op korte termijn
- Stijgende energie- en brandstofkosten
- Stijgende personeelskosten

Doelstellingen rond energie en klimaat kregen de afgelopen jaren een sterke bestending in het **Vlaams renovatiebeleid**. Nieuwe verplichtende en aanmoedigende maatregelen zetten verdere druk op de beschikbaarheid van kwalitatieve (dak)aannemers. Het asbestattest zal wel bij renovatie richting kunnen geven om asbestmaterialen asbestveilig te (laten) verwijderen.

Inspanningen vanuit de overheid zullen dan ook nodig blijven om tekorten op de arbeidsmarkt weg te werken en de betaalbaarheid van renovatie voor de lagere en middenklasse inkomens te blijven bestendigen. Dit zowel om energierenovatie doelstellingen te realiseren als simultaan in te zetten op de afbouw van het asbestpassief.

---

¹ Bouwmaterialen tot kwart duurder dan drie maanden geleden. [Bouwmaterialen tot kwart duurder dan drie maanden geleden: "Vooral prijs van isolatiemateriaal en hout fors gestegen" | VRT NWS: nieuws](#), 7 februari 2022

2.1.5 Asbestafbouw binnen beleid woningkwaliteit en het klimaat-, renovatie- en energiebeleid

Ondanks al deze nadelen biedt een crisis ook kansen. Bouw- en renovatiebeurzen noteerden in het voorjaar een ongezien **hoge interesse in hernieuwbare energietechnieken, zonnepotentieel en isolatie**. Burgers gaan duidelijk op zoek naar mogelijkheden om de energievraag in te perken en van sterk fluctuerende fossiele brandstoffen af te stappen. Ook de afbouw van het asbestpassief in Vlaanderen zal hierdoor aangemoedigd geraken. De Verbouwpremie en de Verbouwlening bieden daarbij ook generiek een structureel antwoord op de publieke vraag naar renovatieondersteuning en leenformules.

Naar analogie met de renovatieverplichting voor niet-residentiële gebouwen, zullen eigenaars van residentiële gebouwen vanaf 1 januari 2023 ook tot renovatie verplicht worden. Hierbij zijn nieuwe eigenaars van woongebouwen met EPC-label E of F verplicht om binnen de 5 jaar na aankoop van de woning deze energetisch te renoveren tot minimum EPC-label D. Dit biedt ook beloftevolle vooruitzichten voor de afbouw van het asbestpassief: ook het asbestattest bij overdracht is verplicht intussen. Zo hebben nieuwe eigenaars een belangrijke eerste bron van informatie over aanwezige asbestmaterialen.

Op gebied van **woningkwaliteit** wordt het thema ‘asbest’ ook standaard meegenomen en kunnen uitzonderlijke asbestrisico’s in woningen zelfs leiden tot het onbewoonbaar verklaren van woningen. Het asbestattest zou in de toekomst ook voor het **conformiteitsattest** verdere waardevolle informatie kunnen opleveren. De OVAM onderzoekt hiervoor samen met Wonen-Vlaanderen de inhoudelijke mogelijkheden en synthetiseert deze richting in bijsturende maatregelen indien die bij eindconclusie van deze opvolgingsnota nodig zouden blijken.

De afbouw van het asbestpassief in Vlaanderen verkreeg een duidelijke plaats in het **Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030** en in de **Vlaamse langetermijnrenovatiestrategie voor gebouwen 2050**. Dit bood de verdere beleidsmatige verankering na de conceptnota **Renovatiepact** van 17 juli 2015 met lange termijndoelstellingen 2040 en 2050 (VR 2015 1707 DOC.0887).

In deze laatste nota werd de ontwikkeling van een **Woningpas** reeds vooropgesteld met informatie over de energieprestatie, renovatieadvies en in een volgende fase een asbestattest. Asbestafbouw vormt dan ook een **onlosmakelijk onderdeel** van de algemene monitoring **van een woning- of gebouwkwaliteit**. Anno 2022 staat de Woningpas in het renovatielandschap als een matuur instrument waarin ook het asbestattest dit jaar zoals voorzien zijn plaats zal innemen. Deze samenhang zal ook in de toekomst verweven blijven in **beleidsmaatregelen** en bijhorend **flankerend instrumentarium**.

2.2 EEN EUROPEES ASBESTAFBOUWBELEID

De **huidige Europese regelgeving** rond asbest omvat enerzijds bepalingen in een werknemerscontext over asbestveilig werken en anderzijds verbodsbepalingen op de productie en handel in asbestmaterialen.

Als gevolg van het ambitieuze Europese renovatiebeleid zullen vele gebouwen een grondige renovatie ondergaan. Niet alleen voor het klimaat, maar ook voor de burgers zelf zal een shift met de

actuele energiecrisis een noodzaak vormen. De risicocontext verschuift voor deze werken daarbij van de voormalige werknemerscontext naar de onmiddellijke leefomgeving van iedere burger.

Volgens schattingen zou momenteel zo'n 35% van de gebouwen in de Europese Unie ouder zijn dan 50 jaar. Om die reden wordt momenteel op Europees niveau bekeken in welke mate **bijkomende maatregelen** nodig zijn die vermijden dat burgers en werknemers bij renovatiewerken blootstellingsrisico's oplopen aan asbestvezels. In november 2021 werd dan ook een **motie** ingediend bij de Europese commissie waarbij momenteel verdere inhoudelijke trajecten richting een Europees gedragen beleidskader worden verkend.

De OVAM werd reeds in verschillende internationale asbestcongressen gevraagd het Vlaams asbestafbouwbeleid toe te lichten. **Het Vlaams beleid wordt vaak gezien als een voorbeeld voor toekomstige Europese regelgeving.** Hoewel doelstellingen voor een nieuwe Europese asbestrichtlijn zich momenteel situeren op een 'asbestvrij' Europa, kent het concept '**asbestveilig**' een breed internationaal draagvlak. Dit risicogebaseerde beleid vertrekt immers vanuit het wegnemen van blootstellingsrisico's bij normaal, dagelijks gebruik van gebouwen.

Asbest is niet in ieder land in eenzelfde mate aanwezig. Meer zelfs, Vlaanderen is één van de regio's in Europa waar asbestmaterialen nog het meest voorkomen. In een land waar er een beperkte aanwezigheid is aan resterende asbestmaterialen, is de **impact voor de actie op het terrein** tussen een beleidsbenadering in '**asbestveilig**' of '**asbestvrij**' minder groot. Net door de combinatie van een verouderd patrimonium en een hoge aanwezigheid van asbestmaterialen, heeft Vlaanderen er alle belang bij de toekomstige Europese beleidskeuzes nauwgezet op te volgen.

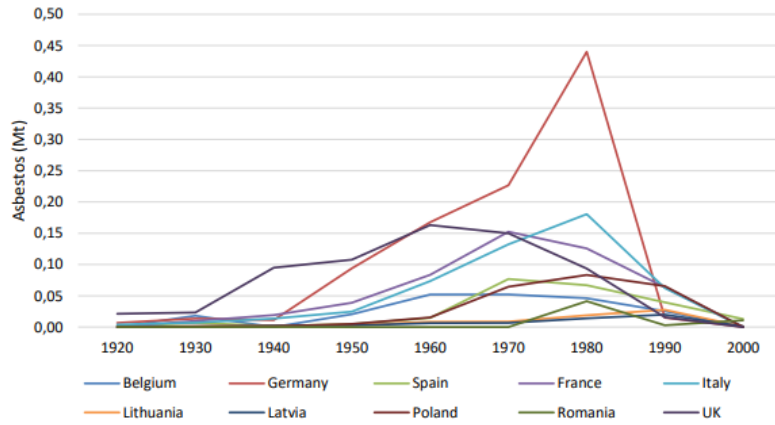
In juni verscheen in het kader van verder Europese regelgeving de studie 'Towards energy efficient and asbestos-free dwellings through deep energy renovation' (Maduta, C. e.a., JRC Science for policy report, 2022) waarbij het potentieel tussen doorgedreven energierenovatie en asbestvrije gebouwen onderzocht wordt. Deze studie illustreert de gecombineerde impact per land van het verankeren van Europese renovatiedoelstellingen (bij verouderd patrimonium) met de aanwezigheid van asbestmaterialen.

Het rapport vangt aan met de importcijfers per land. Daarnaast nemen we bij deze opvolgingsnota ook de figuur op die de leeftijd van het gebouwenpatrimonium in verhouding stelt tot met de ingeschatte hoeveelheid aan kg asbest per gebouw. Vlaanderen vertoont een oud patrimonium en eveneens een hoge aanwezigheid van asbestmaterialen in gebouwen.

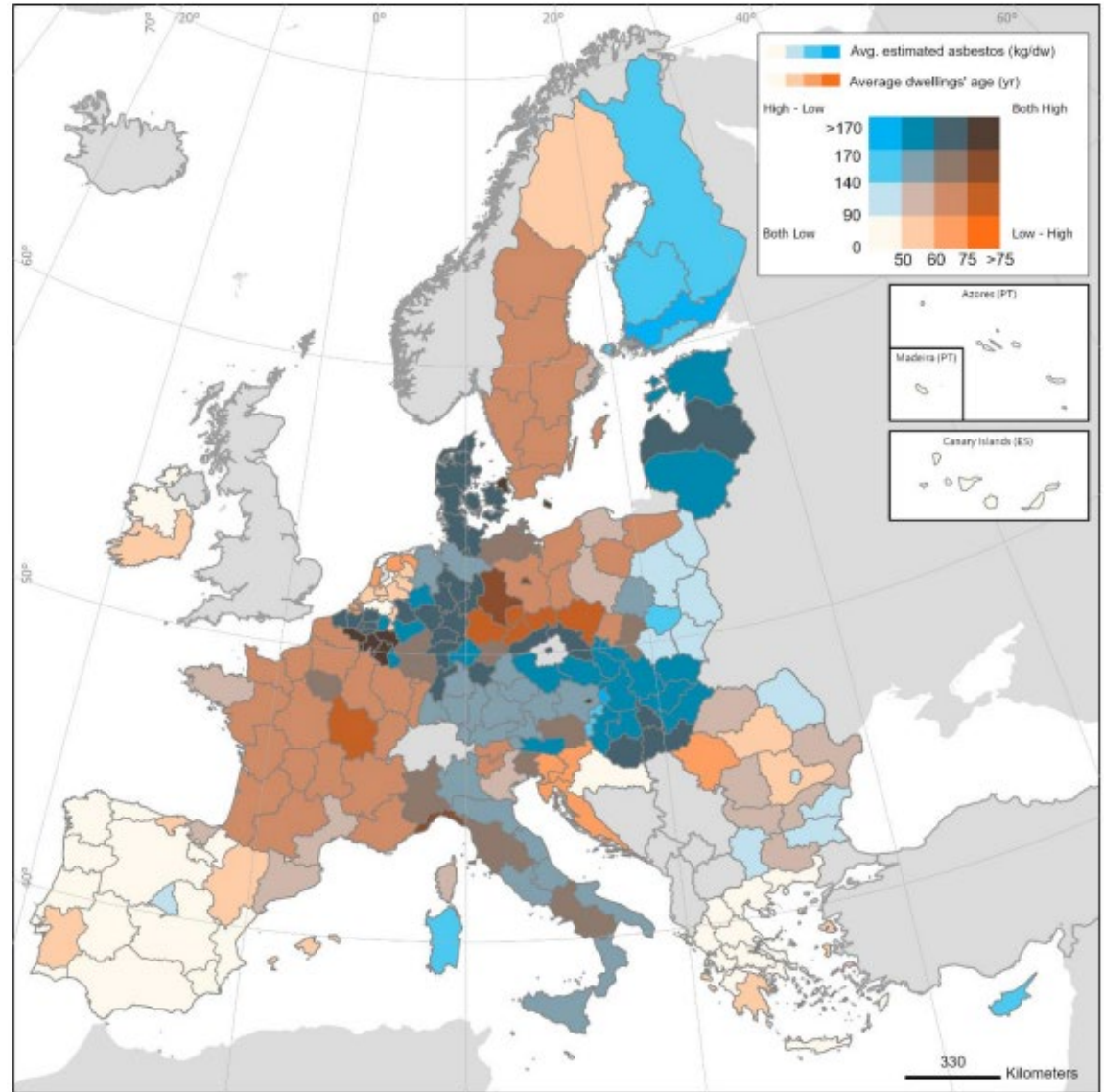

Figuur 1 (onder)
Asbestos consumptium in top ten asbestos consuming countries, EU27+UK

Figuur 2 (rechts)
Bivariate map representing the average residential building stock age (years) and the average quantity of asbestos (kg/dw), EU27

Source: JRC, 2022

Source: JRC, 2022

3 Voortgangsindicatoren asbestveilig Vlaanderen

3.1 HET ASBESTATTEST ALS HOOFDINDICATOR

In een asbestveilig Vlaanderen zijn risicovolle asbestmaterialen uit onze woon- en leefomgeving verwijderd. Bij normaal gebruik van gebouwen lopen we dan ook geen risico meer op asbestvezelblootstelling.

Het risicogebaseerde asbestafbouwbeleid bekommt met het asbestattest een meer verfijnd beeld van asbestveilige gebouwen en van locaties waar zich nog risicovolle asbestmaterialen bevinden. De Vlaamse Overheid beheert de inventarisdatbank waarin alle asbestattesten zitten. Deze databank biedt dan ook het beste inzicht in de mate waarin Vlaanderen de doelstelling van een 'asbestveilig Vlaanderen' tegen 2040 bereikt heeft.

De hoofdindicator voor de realisatie van een asbestveilig Vlaanderen situeert zich dan ook in deze asbestinventarisdatbank. Vlaanderen is asbestveilig indien alle gebouwen met plicht asbestattest (>2001) over een **asbestattest met label 'asbestveilig'** beschikken. Deze plicht geldt zowel bij overdracht vanaf 2022 als los van overdracht tegen 2032. In de periode 2022-2032 zal in het flankerend instrumentarium ook sterk ingezet worden in de opmaak van een asbestattest los van overdracht.

Het grote voordeel van deze hoofdindicator is dat deze nauwgezet de jaarlijkse evolutie kan weergeven over de mate dat het aantal asbest attesten in de databank het label 'asbestveilig' verkregen heeft. Andere aanleunende indicatoren bij het asbestafbouwbeleid beschouwen we als trendindicatoren (zie verder 2.2 Trendindicatoren): zij geven tendensen weer, maar doen geen uitspraak over de mate waarin gebouwen asbestveilig zijn.

Deze hoofdindicator moet dus jaarlijks in stijgende lijn zijn, waarbij beoogd wordt tegen de decretale mijlpaal 2034 een omvangrijk eerste deel aan aan asbestveilig gebouwen in de databank te kunnen bekomen en 100% als streefdoel tegen 2040. Asbestinventarisaties die de verwijderwerken binnen het sectorprotocol scholen vooraf gingen, maakten zichtbaar dat 12% reeds asbestveilig is. Gezien in particuliere woningen frequenter renovaties doorgaan dan in scholen, kan de zeer voorzichtig inschatting gemaakt worden dat dit aanvangspercentage bij woningen hoger zal zijn.

In het verleden werden geplaatste asbestmaterialen in gebouwen niet geregistreerd. De invoering van het asbestattest zal daar voortaan verandering in brengen en zal inzicht bieden welke risicovolle asbestmaterialen er in een gebouw nog aanwezig zijn en wat er nodig is om tot een asbestveilig gebouw te kunnen komen.

3.2 TRENDINDICATOREN

Het gebruik van volgende **trendindicatoren** zal de bovenstaande hoofdindicator verder valideren:

- **stortcijfers**: het aantal ton gestort asbestafval in Vlaanderen
Anno 2019 werden volgende volumes aan asbestpassief per doelgroep ingeschat:

Figuur 3 Geschatte hoeveelheden asbesthoudende materialen in Vlaamse gebouwen anno 2019

Deze theoretische ramingen vertegenwoordigen het gewicht aan asbestmaterialen die anno 2019 ingeschat werden nog in gebouwen en infrastructuur aanwezig te zijn. In de praktijk komt bij de ontmanteling van deze asbestmaterialen een groter volume en groter afvalgewicht vrij door een niet afscheidbare **bijmenging** met andere materialen. Veilig asbest verwijderen betekent immers ook soms de keuze maken om niet-asbesthoudend materialen niet los te maken van het asbestmateriaal. Voorbeelden hiervan zijn organisch materiaal zoals mos op asbestcementen dakbedekking en verkleefde of verlijmd materialen. Dat betekent dat de raming van 2,3 miljoen ton een theoretische raming is en de werkelijke afvoervolumes hoger kunnen liggen door deze bijmenging.

De gerapporteerde hoeveelheden gestort asbestafval zijn onderverdeeld in de categorie 'asbestcement' en 'ander asbesthoudend afval'. Twee factoren vertekenen ook hier het werkelijke aandeel asbestmaterialen. De eerste factor is dat niet-hechtgebonden asbestmaterialen verplicht **gecementeerd** worden (50 vol% cement) wat het stortgewicht verhoogt (categorie 'ander asbesthoudend afval'). Een tweede factor is dat bij de categorie 'asbestcement' ook **asbestvrije vezelcement** wordt gestort in afwachting van een sectorale oplossing voor de selectieve inzameling en verwerking hiervan.

De jaarlijkse stortcijfers zijn wel een indicator voor het **tempo** waarin asbestmaterialen uit Vlaamse gebouwen verwijderd worden. Zo is de trendbreuk in stijgende hoeveelheden gestort asbestafval in 2021 te verklaren door de impact van de Covid-19 lockdown. Om een asbestveilige toestand te realiseren moeten in een woning of gebouw vaak asbestmaterialen verwijderd worden die niet per se een groot gewicht vertegenwoordigen maar wel een hoge verwijderingskost kennen. Voorbeelden hiervan zijn niet-hechtgebonden asbestmaterialen zoals de pleisterlaag rond leidingisolatie. Indien er zich in de komende jaren een plateau of zelfs daling in de stortcijfers aftekent, impliceert dat dus niet zomaar een vertraging in de realisatie van een asbestveilig Vlaanderen. Uiteraard zal de realisatie van de verwijderingsmijlpaal 2034 zich wel moeten vertalen in een sterke daling in de stortcijfers vanaf 2035 en nadien. Cijfers van de afgelopen jaren zijn verder uitgediept onder 3.5 Veilig en duurzaam beheer van asbestafval.

Vlaanderen werkt daarnaast intensief aan het **digitaliseren van afvalstromen** (MATIS). Dit met inbegrip van asbesthoudende afvalstromen. In de loop van de komende jaren zal de monitoring van afvalstromen van bij bronpunt tot stortplaats almaar meer verfijnd geraken. Daar waar het (informatica-)technisch en het op gebied van gegevensbescherming mogelijk is, zouden bijhorende databanken in een ideaal toekomstig scenario gegevens kunnen uitwisselen met de asbestinventarisdatabank. De mogelijkheden daartoe zullen de komende jaren verder verkend worden wanneer opportuniteiten in die richting zich voordoen. Om dit te realiseren zijn er verschillende randvoorwaarden die moeten mogelijk maken om een correcte bron van herkomst in de woning te kunnen linken aan het gestorte asbestafval.

- asbestcementen buitenschil op luchtbeelden
De nauwkeurigheid van beeldmateriaal vorderde de afgelopen jaren met rasse schreden en kent ook de komende jaren nog meer ontwikkelingspotentieel. Naast overheden ontwikkelen ook private bedrijven eigen, hoogperformant beeldmateriaal. Ook de ontwikkeling van AI voor het herkennen van asbestcementen daken op de luchtbeelden evolueert snel naar een betrouwbaarder product. Gezien de geografische verspreiding van het voorkomen van asbestcement in de buitenschil in heel Vlaanderen quasi analoog is, zullen luchtbeelden van dezelfde regio's in verschillende jaargangen een goede trendindicator vormen voor de aanwezigheid van asbestcementen daken en gevels in heel Vlaanderen. Dit beeldmateriaal kan bovendien technisch gezien gekoppeld worden aan het adresbestand CRAB, wat een verder te verkennen potentieel biedt voor de asbestinventarisdatabank. Maar ook voor andere elementen leveren luchtbeelden van de buitenschil toekomstig potentieel op: een analyse van de grootste oppervlaktes asbestpassief, relatie tot zonnepotentieel, beleidsinstrument voor lokale besturen tot gefaseerde aanpak richting een 'asbestveilige gemeente', verzekeringspolis op maat van label 'asbestveilig',...
Randvoorwaarde om deze trendindicator periodiek te kunnen hanteren vormt de betaalbaarheid van het beeldmateriaal.
- het aantal opgemaakte asbestattesten zonder overdracht
Tegen 2032 is iedere gebouweigenaar verplicht een asbestattest op te maken, los van overdracht. De mate waarin dit aantal in de loop van de komende jaren stijgt, biedt inzicht in de mate waarin de burger zelf overtuigd is om zich te informeren over mogelijke asbestrisico's in zijn gebouw en actie te ondernemen om het asbestveilig te maken.

3.3 MARKTCAPACITEIT

Om asbest te inventariseren, te analyseren en veilig te kunnen verwijderen, is een omvangrijke groep aan kwalitatieve asbestprofessionals nodig om het versnelde tempo in het werkveld te kunnen realiseren. Naast gecertificeerde asbestdeskundigen, gaat het over erkende laboratoria, (dak)aannemers en erkende asbestverwijderaars.

In Nederland zette de schaarste van inzetbare asbestprofessionals enkele jaren geleden de betaalbaarheid onder druk. Daar was dit toen toe te schrijven aan het vooropgestelde asbestdakenverbod en de beperkte tijd die toen restte om als gebouweigenaar actie te ondernemen. Hieruit kan Vlaanderen lessen trekken door verwijdermijlpalen in het asbestafbouwbeleid op een

realistische termijn te laten volgen, wat impliceert dat de marktcapaciteit de vraag naar gekwalificeerde asbestprofessionals kan volgen. De rol van de OVAM hierin is voldoende faciliterende initiatieven te nemen die de marktcapaciteit kunnen versterken en geen maatregelen te nemen die bijkomende druk zetten op de marktcapaciteit zonder afbreuk te doen aan 'asbestveilige verwijdering'.

Dat de **bouwsector** in 2022 onder druk staat, staat niet ter discussie. Onder hoofdstuk 1.1.3 '2022: een veranderde socio-economische context' schetst deze opvolgingsnota de implicaties hiervan. Om te kunnen voldoen aan de mijlpalen 2032-2034-2040 binnen het asbestafbouwbeleid, zijn er momenteel echter geen indicaties die aangeven dat de marktcapaciteit deze mijlpalen onhaalbaar maken.

Ook de komende jaren zal de maatschappelijke context ongetwijfeld nog verder verschuiven. Het asbestattest zal bovendien naar alle verwachting de actuele marktmarkcapaciteit aan **asbestprofessionals** wel vergroten. Dit van gecertificeerde asbestdeskundigen tot laboranten voor asbestanalyse tot asbestverwijderaars met meer specifieke asbestexpertise. Zo vergroot het asbestattest het aantal profielen en de diversiteit aan disciplines binnen de bouwsector.

4 Opschalingsfase 2018-2022

Het Actieplan Asbestafbouw 2018 vormde een tweeluik met enerzijds een regelgevend kader en anderzijds een flankerend ondersteuningsinstrumentarium.

De **23 flankerende beleidsacties** die uitvoering moeten geven aan de strategische doelstelling van een asbestveilig Vlaanderen, situeren zich in het Actieplan Asbestafbouw (2018) in de volgende clusters:

- Informeren, sensibiliseren en educatie
- OVAM-instrumenten om een versnelde asbestafbouw te ondersteunen
- Transversale instrumenten om een versnelde asbestafbouw te ondersteunen
- Veilig en duurzaam beheer van asbestafval
- Een veilige asbestafbouw handhaven

In de synthesebespreking van de flankerende beleidsinstrumenten formuleert deze opvolgingsnota alvast een reeks bevindingen die mee richting zullen geven aan deze bijsturende maatregelen.

4.1 NIEUWE REGELGEVING

4.1.1 Overzicht

Verplichtende, aansturende maatregelen zijn nodig om de weg naar een asbestveilig Vlaanderen te ontdoen van het vrijblijvend karakter en effectief mijlpalen te realiseren. Aan het Materialendecreet werden sinds 2019 dan ook de nodige aanvullingen en aanpassingen gedaan met als doel de weg naar een asbestveilig Vlaanderen ook asbestveilig maken. Concreet gaat het over de volgende types van **decreta**le maatregelen die zich in lijn positioneren met bestaande Vlaamse en federale regelgeving inzake asbestbeheer:

- Bepalingen over de inventarisatie van asbest (incl. asbestattest);
- Bepalingen over veilige verwijdering van asbestmaterialen, inclusief verwijderverplichting wanneer asbestmaterialen eenvoudig bereikbaar worden bij renovatie;
- Bepalingen over veilig beheer van asbestmaterialen;
- Verbodsbepalingen voor handelingen die een veilig beheer onmogelijk maken (bv. ontmossen, plaatsen van zonnepanelen,...);
- Verankering van het concept 'asbestveilig', de bijhorende beleidsmijlpalen en de verplichte realisatie van een asbestveilig gebouwenpassief voor publieke constructies. Dit vanuit hun voorbeeldrol.

Deze maatregelen vonden een politieke consensus in het midden tussen een **aanmoedigingsbeleid** en een beleid dat gestoeld is op verplichtende verwijdermijlpalen richting strategische mijlpaal 2040. Kenmerkend daarvoor is de beslissing om de realisatie van asbestveilige gebouwen enkel te verplichten voor publieke gebouwen, met inbegrip van tussentijdse verwijdermijlpaal 2034. Dit gezien lokale en bovenlokale overheden een voorbeeldfunctie dragen.

Ook, het **draagvlak** bij de tientallen **stakeholders** werd bekomen voordat het Actieplan Asbestafbouw goedkeuring verkreeg van de Vlaamse Regering. Meteen na goedkeuring van het aangepaste Materialendecreet waren stakeholders dan ook bereid om de nieuwe bepalingen mee uit te dragen naar hun leden. De OVAM zorgde voor communicatie bij het brede publiek.

4.1.2 Conclusie

De invoering van het **asbestattest vormt de hoofdindicator** voor het asbestafbouwbeleid en staat dan ook in de regelgeving centraal. Het asbestattest informeert de gebouweigenaar correct en draagt volwaardig bij tot de monitoring van een asbestveilig Vlaanderen. De verplichting voor de opmaak van een asbestattest tegen 2032 zou de komende jaren ook aangemoedigd kunnen worden via versterkende markteffecten, bijvoorbeeld in de context van het verkrijgen van een lening, verzekering of vergunning. Waardevolle pistes daarin worden best verkend in aanloop naar de bijsturende maatregelen die in 2023 aan de Vlaamse Regering worden voorgesteld.

Informeren over de **verbodsbepalingen** uit het Materialendecreet blijft nodig om deze bepalingen verdere algemene bekendheid te bieden en kennis over hoe asbestveilig verwijderen te vergroten, zowel bij de gebouweigenaar als bij hen die in aanraking komen met asbest tijdens renovatiewerken. **De kennis over de verbodsbepalingen gaat bovendien ook moedwillig onzorgvuldig actief verwijderen tegen.**

Naast kennis, zullen in een **sluitstuk** van de regelgeving ook **handhavende maatregelen** nodig zijn die zowel doelen op malafide bedrijfspraktijken als op asbestveilig handelen bij de burger. Met het asbestattest verkrijgt de gebouweigenaar een deskundig advies op maat krijgen over hoe hij aanwezige asbestmaterialen veilig kan beheren en wat hij moet (laten) verwijderen om een asbestveilig gebouw te bekomen. Dergelijk advies op maat situeert zich onmiddellijk in de persoonlijke levenssfeer waardoor een burger zich ook meer zal aangesproken voelen dan via maatschappijbrede communicatiecampagnes. Eenmaal een eigenaar over een asbestattest beschikt, zou men kunnen stellen dat hij geïnformeerd is over hoe asbestveilig te handelen en dat hij geen ontwetendheid kan inroepen bij onzorgvuldig handelen met asbestmaterialen. Zo zal doelgericht informeren voor een deel handhaving overbodig maken.

4.2 INFORMEREN, SENSIBILISEREN EN EDUCATIE

4.2.1 Overzicht

Het asbestthema maakt deel uit van het **strategisch communicatieplan** van de OVAM. De OVAM voerde sinds 2018 twee grote communicatiecampagnes uit voor het brede publiek.

- “Het asbestbeest”
Doel: informeren en sensibiliseren over de grote kans op (verborgen) aanwezigheid van (het) asbest(beest) in de eigen leefomgeving. Ook leidde deze campagne toe naar de centrale asbestpagina van de OVAM www.asbestinfo.be
- “Eerlijk huis”
Doel: Informeren over de komst van het asbestattest en de voordelen voor (nieuwe) eigenaars.

De OVAM draagt haar rol als **kenniscentrum** uit via de websites www.asbestinfo.be en de campagnewebsite www.eerlijkhuis.be De OVAM neemt deel aan en initieert zelf ook verder onderzoek over omgaan met asbestmaterialen. De bevindingen van dergelijke onderzoeken moeten de weg naar een asbestveilig Vlaanderen ook asbestveilig maken. Ze vormen dan ook de basis voor bijsturende beleidsmaatregelen wanneer deze nodig of opportuun blijken.

Aangepaste communicatie op maat van de afgebakende **doelgroepen** in het actieplan werd voorzien in aanloop en uitvoering van de sectorprotocollen. Voor verschillende doelgroepen werden brochures gemaakt in samenwerking met de sectorvertegenwoordigers. Voor het brede publiek werkte de OVAM ook beeldmateriaal uit in samenwerking met Dobbit TV, wat lokaal ook vaak gebruikt wordt binnen asbestprojecten die lokale besturen organiseren.

De **asbestopleidingen en webinars** voor medewerkers van lokale en hogere overheden konden rekenen op veel interesse en vormen vandaag een vaste waarde in het communicatieaanbod van de OVAM. De OVAM contracteerde hiervoor een asbestexpert waarbij de OVAM de presentatie mee voorbereidde. De opleidingen leggen de focus op asbestherkenning, veilig omgaan met asbestmaterialen, beheer eigen gebouwenpatrimonium, het asbestafbouwbeleid en asbesthandhaving. In totaal konden deze opleidingen rekenen op een ruime interesse waarbij 25 opleidingen konden doorgaan in de gebouwen van de OVAM. Lokale besturen konden aan kostprijs de opleidingen ook boeken voor een groep medewerkers van het lokale bestuur. Hiervan werd 32 keer gebruik gemaakt voor een ruime diversiteit aan functies binnen lokale en bovenlokale overheden. Gedurende de coronaperiode en asbestopleidingen niet fysiek konden doorgaan, startte de OVAM met webinars waarvoor 292 medewerkers van lokale en bovenlokale overheden zich inschreven in 2021 en 2022. In 2019 organiseerde de OVAM ook een provinciale ontmoetingsronde met lokale milieuambtenaren en milieudeskundigen waarbij ook het asbestthema uitgebreid aan bod kwam.

De OVAM bereikt met deze opleidingen ook een ruime groep van **(boven)lokale toezichthouders**, waarmee zij ook invulling geeft aan haar rol van kenniscentrum binnen het Protocol Asbesthandhaving 3.6 Een veilige asbestafbouw handhaven. Naast opleidingen voorziet de OVAM ook een raamcontract voor veldbijstand. De OVAM biedt dan via een gecontracteerde asbestdeskundige de nodige asbestexpertise ter plaatse aan bij asbestincidenten met een hoge complexiteitsgraad of urgentie.

Voor de doelgroep scholen voorziet de OVAM ook opleidingen 'eenvoudige handelingen' om asbestexpertise te vergroten bij scholen met het oog op asbestveilig beheer en asbestveilige verwijdering van asbestmaterialen.

Het asbestthema maakt veel **eerstelijns vragen en complexere vragen** los bij de meest uiteenlopende doelgroepen. Het aantal asbestvragen dat de OVAM bereikt, stijgt dan ook elk jaar. Met het asbestattest zal dit nog verder toenemen. De OVAM werkte de behandeling van deze vragen uit tot een geoptimaliseerde loketfunctie om de vraagsteller (met sterk diverse achtergrond) zo spoedig mogelijk gericht van een antwoord te voorzien om zo als **uniek aanmeldingsloket** te fungeren. In dit traject werd ook de infolijn 1700 betrokken en zijn FAQ-lijsten uitgewerkt. De hierboven vermelde opleidingen voor lokale besturen zorgen ervoor dat de burger ook op lokaal niveau bij eerstelijns vragen een kwalitatief en actueel antwoord kan verkrijgen. Het lokaal bestuur zal door sommige burgers net iets laagdrempeliger zijn om aan te spreken, dan de Vlaamse overheid. Eigenaars met vragen over hun asbestattest zullen daarvoor in eerste instantie de asbestdeskundige raadplegen en in tweede lijn de toezichthoudende certificatie-instelling (via het contactformulier op asbestinfo.be).

De OVAM bracht het asbestafbouwbeleid ook naar de bouwsector in 2019 met een **asbestcongres** waarbij het 'Asbestcharter' voor (dak)aannemers werd ondertekend door VCB en Bouwunie.

4.2.2 Conclusie

Bij communicatie over het asbestthema en de risico's op asbestvezelblootstelling, is het opvallend hoe dit thema onder burgers ook voor **verdeeldheid en gevoeligheden** zorgt. Genuanceerde en zorgvuldig uitgebalanceerde communicatie zal altijd een noodzaak zijn en blijven.

Hoe en wanneer gecommuniceerd wordt, wordt bepaald in de operationalisering van **de lange termijn communicatiestrategie**. Deze biedt ook een antwoord over de verdere positionering van de OVAM als **kenniscentrum** over asbest en het bewaken van communicatielijnen binnen de verschillende flankerende beleidsinstrumenten. Opleidingen zullen hierin ook een vaste waarde blijven.

De website asbestinfo.be of campagnewebsites zullen daarbij steeds de meest accurate informatie bevatten. **Communicatiecampagnes** zullen ook een vaste waarde blijven voor het brede publiek.

4.3 OVAM-INSTRUMENTEN OM EEN VERSNELDE ASBESTAFBOUW TE ONDERSTEUNEN

4.3.1 Situering van het ondersteuningsluik

Sinds 2016 neemt de OVAM de kerntaak 'asbest' op. Met de goedkeuring van het Actieplan Asbestafbouw kreeg de OVAM ook het versterkte mandaat zelf een eigen instrumentarium uit te bouwen met het oog op een asbestveilig Vlaanderen. De Vlaamse regering koos in 2018 voor een doelgroepgericht aanmoedigingsbeleid op gebied van:

- prioritair afgebakende asbestmaterialen: asbestcementen dak- en gevelbekleding, rook- en hemelwaterafvoerkanalen en eenvoudig bereikbare niet-hechtgebonden asbesttoepassingen
> beleidsmijlpaal 2034 focust op deze prioritair afgebakende asbestmaterialen
- prioritair afgebakende doelgroepen:
residentieel, scholen, publieke gebouwen (incl. sociale huisvesting en zorg) en land- en tuinbouw
> doelgroepen met een bijzondere gevoeligheid voor asbest (jeugd) of een omvangrijk asbestpassief.

In onderstaande bespreking van de verschillende doelgroepinstrumenten komt telkens een evaluatie van de bevindingen per flankerend instrument aan bod samen met een weergave van de toegekende dotaties en relancebudgetten. De **relancebudgetten** kregen hun toekenning in het jaar 2021 of 2022. De uitvoering op het terrein is daarbij nog **voorzien tot medio 2026**. Het overwicht in bestedingsgraad van deze relancebudgetten situeert zich dan ook in de komende jaren.

De samenvatting onder '1 Management samenvatting' brengt alle cijfers gezamenlijk in perspectief met eveneens een doorkijk naar de komende jaren.

4.3.2 Asbestveilige gemeenten: lokale besturen rollen asbestprojecten voor burgers en jeugdverenigingen uit

Lokale besturen vervullen in het actieplan asbestafbouw hun rol als de meest geschikte en laagdrempelige intermediair in het bereiken van burgers. Naast het aanbod voor scholen, zette de OVAM dan ook meteen in op een ondersteuningsaanbod voor lokale besturen. Zij stonden duidelijk klaar in de startblokken, want alleen al in 2018 ontving de OVAM dermate veel aanvraagdossiers dat de wachtrij pas met het relancebudget in 2021 volledig kon weggewerkt worden.

Tabel 4 Budgetoverzicht lokale asbestprojecten

	Totaal dotaties	Totaal relancebudget
2018	5.800	
2019	14.300	
2020	6.500	
2021		10.000
2022		14.600
	26.600	24.600
TOTAAL	51.200 keuro	

De relancebudgetten kregen hun toekenning in het jaar 2021 of 2022. De uitvoering op het terrein is daarbij nog voorzien tot medio 2026. Het overwicht in bestedingsgraad van deze relancebudgetten situeert zich dan ook in de komende jaren. Het zal zich uiten in verdere asbestinventarisatie, asbestverwijdering en asbestveilige inzameling met het doel asbestveilige locaties te realiseren.

In totaal konden 41 lokale asbestprojecten rekenen op een budgettoekenning. Het meest succesvolle projecttype was bronophaling. Groepsverwijderingen voor dakvervanging, leidingisolatie en vloerbekleding konden op minder interesse rekenen bij lokale besturen. De projecttypes staan hieronder verder toegelicht.

4.3.2.1 Asbestovereenkomst 2018

In 2018 ondertekenden **alle 308 Vlaamse steden en gemeenten** de 'Asbestovereenkomst 2018' **vrijwillig**. Met deze asbestovereenkomst namen zij het engagement op het asbestthema onder te brengen in één of meerdere beleidsdomeinen in het lokale meerjarenplan. In ruil werd een budget van **9 miljoen euro** vrijgemaakt en evenredig verdeeld onder de steden en gemeenten, gebaseerd op het aantal inwoners en de gebiedsoppervlakte. Het budget kon ingezet worden voor de te verwachten verhoogde aanvoer op het recyclagepark of voor het niet-subsidieerbaar deel bij de organisatie van lokale asbestprojecten.

Dat de OVAM op korte termijn alle Vlaamse steden en gemeenten kon overtuigen werk te maken van een lokaal asbestafbouwbeleid geeft aan hoezeer lokale besturen zelf graag werk wilden maken om het asbestpassief op hun grondgebied te gaan terugdringen en toe te werken naar een asbestveilige gemeente.

In 2022 konden steden en gemeenten via een eenvoudige webtool rapporteren in welke lokale beleidsthema's zij het asbestafbouwbeleid verankerden. Tot juni 2022 levert dit alvast volgende thematische verdeling op.

Tabel 5 Inhoudelijke analyse 'Asbestovereenkomst 2018'

Beleidsdomein	Aantal	Percentage
Omgeving - afval	126	68%
Gebouwenbeheer (eigen patrimonium) en infrastructuur	75	41%
Communicatie	51	28%
Bouw en renovatie	46	25%
Milieu	40	22%
Woonkwaliteit	33	18%
Gezondheid	23	13%
Handhaving	24	13%
Energie	9	5%
Welzijn	7	4%
Vrije tijd en cultuur	7	4%

Naast deze reeks lokale beleidsdomeinen, gaven lokale besturen onder 'Andere' ook volgende zaken aan: veiligheid, onderwijs, recurrent beleid recyclagepark, beheer openbaar domein, nutsvoorzieningen, sensibilisering inzake duurzaamheid/klimaat, Klimaatplan en Werk. Opmerkelijk bij deze laatste is dat de stad in kwestie het asbestthema integreert onder het actiepunt 'Realiseren van banengroei en kwaliteitsvolle loopbanen in de sociale economie'. Zo wil deze stad tegemoetkomen aan de grote personeelsvraag in de asbestsector.

4.3.2.2 Lokaal asbestproject 'type bronophaling'

Bij dit type lokaal asbestproject laten burgers 'op afroep' asbestcementen daken en gevels ophalen. Zij ontvangen hierbij een informatiebrochure met verwijzing naar informatiefilmpjes en een pakket van twee sets persoonsbescherming om zich te kunnen beschermen tegen asbestvezelblootstelling.

Met de subsidie van 90% per ingezamelde tonnage verkrijgt de burger een reductietarief van 30 euro per zak of 170 euro per container. Dit is de kostprijs voor de volledige dienstverlening, afvoer en verwerking van het asbestcement. Ondanks de 'asbestmeerkost' bij een dakvervanging slechts een kleiner aandeel van de totaalkost van de dakvervanging bedraagt (6-10%), kunnen de projecten steeds op veel interesse rekenen bij burgers, worden ze door burgers ook altijd goed onthaald met doorgaans grote tevredenheid na ophaling.

Lokale besturen kunnen met deze ontzorging en ondersteuning het gevoelige asbestthema ook ombuigen naar een positief verhaal: gemeenten ondersteunen burgers in het veilig verwijderen en afvoeren van asbestcement.

Burgers blijven nog steeds de keuze behouden asbestcement voor 200 kg per jaar gratis af te voeren naar het recyclagepark. De burger de keuze laten, maakt dan ook deel uit van zijn ontzorging rond asbest. Om asbestcement op het recyclagepark asbestveiliger in te zamelen, werd in 2020 een **omzendbrief** uitgestuurd naar lokale besturen die een **verplicht verpakte aanlevering** op het recyclagepark invoerde. In de praktijk zorgde deze verplichte verpakking ook voor een bijkomende bewustwording rond asbestvezelblootstelling. De trajecten van thuis tot het recyclagepark zijn met de invoering van een verplicht verpakte aanlevering van asbestcement op het recyclagepark, asbestveiliger gemaakt. Dit zowel voor burger, parkwachter, parkbezoeker als omwonenden. Asbestcement los en onverpakt vervoeren in een open aanhangwagen is dan ook nu voltooid verleden tijd.

In de praktijk bleken burgers vaak een ophaling aan huis te verkiezen boven zelf het asbestcement in te pakken en dit met eigen vervoer naar het recyclagepark te brengen. In één golfplatenzak bij bronophaling past doorgaans 350 kg asbestcement. Voor enkele golfplaten of een enkele asbestcementen bloembak is deze formule niet efficiënt en biedt het recyclagepark dan een mooie, gratis en asbestveilige complementariteit aan de bronophalingsprojecten.

Tussen 2018 en 2022 gingen 31 projecten voor bronophaling van start, meestal in een intergemeentelijk verband via de lokale afvalintercommunale.

Aantal toegekende projecten	T.e.m. 2001: 31 projecten met bereik in 99,6% gemeenten Gepland in 2022: 19 extra projecten met bereik in 100% gemeenten
Aantal gerapporteerde locaties	20.998 locaties
Aantal gerapporteerde ton	37.409 ton*
Aantal m ² asbestdak en -gevel	1.496.374 m ² **
Aantal bediende jeugdverenigingen	3 jeugdverenigingen

*tot in augustus ingediende rapportagecijfers. 9 recent opgestarte asbestprojecten konden tot in 2022 nog geen rapportage indienen, waardoor het werkelijk ingezamelde tonnage vermoedelijk nog iets hoger ligt.

**theoretische omrekening van tonnage naar m² asbestcement. Aanname dat 10% van dit cijfer geen zuiver asbestcement is, maar materialen die met het oog op asbestveilige verwijdering beter niet losgemaakt konden worden. Bv. gespoten PUR onder een golfplaat.

In tegenstelling tot wat soms vermoed wordt, bracht deze verplicht verpakte inzameling **geen algehele verschuiving** met zich mee van aanlevering op het **recyclagepark** naar de gesubsidieerde lokale asbestprojecten. Uit de rapportages van de eerste volledig afgeronde projecten blijkt in ieder geval **een duidelijke meerinzameling** wanneer volumes van het recyclagepark en binnen het project worden opgeteld. Bovendien signaleerden een aantal projectcoördinatoren ons ook een daling in het aangevoerde bouw- en slooppuin op het recyclageparken. Voor hen is dit een indicator dat burgers ofwel moeten wachten op uitvoering ofwel met de stijgende prijzen minder binnen het eigen beschikbare budget renovaties kunnen financieren.

Voor wat betreft het **projectopzet** contracteren de meeste coördinerende lokale besturen/afvalintercommunales zelf een gekwalificeerd inzamelaar. Sommigen beschikken zelf over eigen materieel en opgeleid personeel die een asbestveilige inzameling mogelijk maken en besluiten daar mee aan de slag te gaan. Bij piekmomenten maken zij via kleinere contracten dan gebruik van de dienstverlening van een gekwalificeerd externe inzamelaar. Alle overheidsopdrachten leggen de coördinerend lokale besturen ter goedkeuring aan de OVAM voor zodat de **asbestveilige uitvoering** van de projecten gewaarborgd kan blijven voor de deelnemende burgers.

Verskillende lokale asbestprojecten wierven intussen een **asbestcoach** aan. Deze asbestcoach gaat ter plaatse, leidt het asbestproject in goede banen en kan ook gemeenten inspireren en coachen een lokaal asbestafbouwbeleid verder uit te werken.

De lokale asbestprojecten geven veel vrijheidsgraden aan lokale besturen op gebied van timing om zo het lokaal asbestproject zo vlot mogelijk in hun bestaande werking te kunnen integreren. Zij kunnen op ieder moment bij de OVAM een aanvraag indienen voor een lokaal asbestproject en kiezen zelf wanneer voor hen de opstart van het project best past. Er wordt van lokale besturen wel verwacht dat zij uiterlijk binnen het jaar na toekenning van het projectbudget hun project effectief opstarten. Dit vormde nooit een probleem, met uitzondering van de coronaperiode die al eens voor vertraging durfde te zorgen.

Door lokale besturen voldoende **lokale autonomie** te kunnen aanreiken asbestprojecten in hun bestaande werking in te bedden, kon de OVAM op enkele jaren tijd een bereik bekomen van bijna 100%. De laatste gemeenten werken momenteel ook aan hun aanvraag. Het nadeel van zeer uiteenlopende projectstarten is dat de projecten **onderling moeilijk te vergelijken** zijn. In het voorjaar en in de zomer pieken de aanvragen voor bronophaling. Een project dat tegen de zomer start zal voor een jaarcijfer quasi twee van deze piekperiodes mee in rekening kunnen brengen, terwijl een project met een winterstart slechts één topperiode kan incalculeren in hun jaarcijfer.

Gemeentelijke jaarcijfers worden echter wel opgevraagd bij de projecten, maar niet alle projecten beschikken over de VTE-inzet om dit meteen na eenvoudige verzoek te kunnen voorleggen. Vaak vergt dit de verwerking van vele facturen en analyse bij realisatiecijfers data zuiver te kunnen aanleveren. Om lokale besturen hierin te ondersteunen, kunnen zij gebruik maken van rekenkundige modeldocumenten om de eigen projectadministratie actueel te houden.

De OVAM **coacht** de lokale asbestprojecten en houdt goed vinger aan de pols met iedere projectcoördinator om een asbestveilige inzameling en een kwalitatief projectopzet samen mogelijk te maken. Voor vele projectcoördinatoren betekende de realisatie van een asbestproject volledig nieuw te verkennen terrein. De OVAM ondersteunde bij de eerste te lanceren lokale bestekken en bracht deze bestekken verder op punt tot **voorbeeldbestekken**. Ook werkte de OVAM op basis van enkele goede voorbeelden een **rapportagedocument** uit dat lokale projectcoördinatoren gidst in welke gegevens zij verplicht dienen te rapporteren aan de OVAM, hoe zij deze kunnen berekenen en welke gegevens daarnaast ook zinvol zijn om te bewaren voor **lokale monitoring**. De OVAM werkt er momenteel ook aan benchmarking van deze cijfers mogelijk te maken binnen de benchmarktool die voor lokale besturen toegankelijk is.

Anno 2022 kregen verschillende projecten reeds een vervolgproject toegekend en geraken goede praktijken bestendigd. Begin juni organiseerde de OVAM een **inspiratiedag** voor de coördinatoren van lokale besturen. Daar werd gezorgd voor veel interactie waardoor lokale projectcoördinatoren verschillende praktijken onderling gingen delen en projectcoördinatoren van gelijkaardige projecten uit verschillende streken elkaar vonden om nadien informatie uit te wisselen aan elkaar.

Dit type lokale asbestprojecten groeide uit tot **een groot succes** in Vlaanderen en zette rechtstreeks in op het **brede publiek** voor de inzameling van veelal kleinere tuinhuisjes en aanhorige gebouwen.

Sinds 2021 verruimde de Vlaamse Regering het perspectief van burgers en lokale besturen naar **lokaal erkende jeugdverenigingen**. De doelgroep landbouwers was eerder al afgesplitst naar het sectorprotocol voor asbestveilige landbouwdenken. De gebouwen waarin lokale jeugdverenigingen huizen, zijn vaak in handen van de kerkfabriek of het lokale bestuur. De financiering van het nieuwe dak zet lokale besturen vaak voor beleidskeuzes waar zij in de toekomst lokale jeugdverenigingen willen huisvesten. Dergelijke langetermijnbeslissingen zijn geen evidentie in de actuele socio-economische context voor lokale besturen. In juni 2022 berichtte de koepel voor Vlaamse steden en gemeenten VVSG nog over hoe 2 op 3 gemeenten aankijkt op financiële moeilijkheden tegen het najaar wegens de stijgende inflatie en hoge energieprijzen. De OVAM vernam wel al via verschillende wegen dat lokale besturen graag werk willen maken van een asbestveilig patrimonium voor lokale jeugdverenigingen, maar dat dit enige tijd vergt daarover lokaal de nodige financieringsafspraken te maken. Lokale besturen zijn wel decretaal verplicht tegen uiterlijk 2034 te zorgen voor een asbestveilig eigen lokaal patrimonium.

4.3.2.3 Lokaal asbestproject 'type groepsverwijdering leidingisolatie'

Een tweede type van lokale asbestprojecten zijn de groepsverwijderingsprojecten leidingisolatie. De OVAM ondernam na het proefproject in aanloop naar het Actieplan Asbestafbouw verschillende pogingen om het projecttype meer attractief te kunnen maken onder lokale besturen. Afvalintercommunales bleken niet geïnteresseerd te zijn in deze projecttypes, streekintercommunales, provincies en grote steden bleken wel interesse te hebben hierin. De provinciale schaal bleek een grote uitdaging om het project kwalitatief vorm te kunnen geven. Een schaalgrootte op niveau van een streekintercommunale of grote stad bleek vlotter te zijn in projectopzet.

De OVAM verleende met alle beschikbare kennis input om de projecten kwalitatief mee op punt te brengen. Lokale besturen voorzien net zoals bij projecten bronophaling lokale bestekken waarmee zij zelf de markt bevragen conform de wet op de overheidsopdrachten. De OVAM voorziet hierbij **voorbeeldcriteria voor bestekken** om zo **asbestveilige** verwijdering te kunnen waarborgen. Het project vangt voor burgers aan met een informatiecampagne waarna burgers zich kunnen aanmelden. Vervolgens wordt bij iedere burger onderzocht of de leidingisolatie effectief asbesthoudend is aan de hand van een mengstaal van het asbestverdachte pleister rondom de leidingisolatie. **Eén op vier** locaties blijkt na analyse niet asbesthoudend te zijn, waardoor een verwijdering in hermetische zone vanzelfsprekend niet meer nodig is en deze deelnemers afvallen. Overige deelnemers krijgen vervolgens bezoek van de erkend asbestaannemer voor een offerte. Kritische succesfactor in deze fase is dat het bezoek van de erkend asbestverwijderaar snel volgt na het bezoek van de asbestdeskundige. Indien dat niet lukt, loopt het project risico op afhakers die liever op korte termijn een asbestverwijdering laten doorgaan. Na aanvaarding van de offerte gaan de werken door.

Hieronder de **realisatiecijfers** van de 8 toegekende projecten voor het projecttype 'leidingisolatie'. Het aantal gerealiseerde werven geeft hier de realisatie op het terrein aan. Cijfers over het tonnage reiken een verkeerd beeld aan gezien het niet-hechtgebonden asbest erg weinig weegt en niet te vergelijken is met asbestcement waarbij het cement net bepalend is voor het gewicht.

Aantal toegekende projecten	8 projecten
Aantal aanmeldingen	445 aanmeldingen met staalnames*
Aantal gerealiseerde werven	240 locaties met hermetische zone*
Gemiddelde lopende m per werf	20,42 lm

*tot in augustus aan ingediende rapportagecijfers. 6 asbestprojecten konden in 2022 nog geen rapportage indienen, waardoor het werkelijk aantal werven iets hoger ligt.

De burger kan de werken aan gereduceerd tarief van 50% laten uitvoeren. De kostprijs voor een verwijdering in hermetische zone bedraagt voor een woning gemiddeld 6.000 euro. De werken nemen drie dagen in beslag van opbouw tot na reiniging met verschillende werknemers. Ondanks de hoge tussenkomst, haken nog steeds veel burgers af omdat het te betalen saldo niet past binnen het actuele budget van hun renovatie. Deze burgers zouden baat hebben bij de integratie van asbestverwijdering in leenformules zoals de Verbouwlening.

De OVAM ontving ook heel wat vragen van burgers die niet in organiserende gemeenten woonden, maar wel op zoek waren naar ondersteuning bij verwijdering leidingisolatie. Lokale besturen hebben slechts een beperkte interesse in deze projecten. In 2022 ontving de OVAM geen enkele aanvraag voor dit projecttype. Het gegeven dat dit projecttype wellicht **nooit een gebiedsdekkende werking** zal kennen, zet aan tot nadenken. Het is immers niet billijk dat een inwoner uit gemeente x geen aanspraak kan maken op deze ondersteuningsvorm doordat lokaal bestuur y geen interesse had om dit projecttype te organiseren. Dit type van ondersteuning hoort thuis in een meer generiek ondersteuningsbeleid op Vlaams niveau dat aansluit bij **energierenovatie** (stookplaatsrenovatie/hernieuwbare energie) en **woningkwaliteit** (verspreiding van losse asbestvezels in de woning wanneer leidingisolatie verweert door veroudering of beschadiging). De recent ingevoerde Verbouwpremie lijkt daarbij een te verkennen piste.

Het projecttype leidingisolatie is wel het meest succesvolle projecttype van de groepsverwijderingen. De types 'vloerbekleding' en 'gevel- en dakvervanging' kenden elk om eigen redenen een aanzienlijk lagere realisatiegraad.

4.3.2.4 Lokaal asbestproject 'type vloerbekleding'

Dit projecttype kent een gelijkaardig verloop als het projecttype voor de groepsverwijdering van leidingisolatie. Vloerbekleding heeft echter het nadeel nog minder gekend te zijn als asbesttoepassing dan leidingisolatie. De invoering van het asbestattest kan daar wel verandering in brengen. Onbekend maakt onbemind en dat is ook te merken aan het aantal toegekende projecten en het aantal geïnteresseerde burgers. Dit ondanks de vele communicatiekanalen die lokale besturen gebruikten ter bekendmaking van dit projecttype.

De verwijdering van vloerbekleding brengt bovendien ook heel wat meer praktische bekommernissen met zich mee bij het volledig ontruimen van kamers met zware meubelen. Sommige burgers zien op tegen deze ingrepen en verkiezen net om die reden niet deel te nemen. Anderen hadden de kostprijs voor verwijdering in hermetische zone lager ingeschat en haakten af, ondanks subsidies van 50%.

Aantal toegekende projecten	4 projecten
Aantal aanmeldingen	52 aanmeldingen met staalnames
Aantal gerealiseerde werven	13 locaties met hermetische zone*

*tot in augustus aan ingediende rapportagecijfers. 2 asbestprojecten konden in 2022 nog geen rapportage indienen, waardoor het werkelijk aantal werven vermoedelijk iets hoger ligt.

In 2022 ontving de OVAM geen enkele aanvraag voor het projecttype 'vloerbekleding'. Gezien de beperkte interesse- en deelnamegraad binnen de reeds toegekende projecten, lijkt dit projecttype anno 2022 minder opportuun en effectief in het realiseren van een asbestveilig Vlaanderen 2040.

4.3.2.5 Lokaal asbestproject 'type dak- en gevelvervanging'

Bij het projecttype voor de groepsverwijdering van asbestdaken en -gevels bleken weinig aannemers geïnteresseerd te zijn in grotere groepen asbestwerven. Dit om de eenvoudige reden dat zij al overbevraagd waren in hun actuele werkplanningen. Dit is toe te schrijven aan actuele markteffecten zoals het personeelstekort in de bouwsector en het opgeschroefde renovatietempo. Het bemoeilijkte de projecten met bovendien lange wachttijden wanneer aannemers het aantal dakvervangingen niet kon realiseren en ook geen onderaannemer vond die de restgroep kon overnemen.

Asbestdaken en -gevels zijn opgenomen in het Vlaams Energie- en Klimaatplan. De OVAM zocht een samenwerking met VEKA waarna ook relancebudgetten volgden voor de gecombineerde aanpak van isolatie van daken en gevels en asbestverwijdering. Burgers verkregen bij de premie dezelfde ondersteuning als zij konden verkregen binnen de groepsaankopen voor dakvervanging. Zo groeide dit projecttype uit tot een generiek instrument in heel Vlaanderen. De problematiek van de socio-economische factoren en drempels blijft echter nog wel overeind gezien werken niet altijd op korte termijn kunnen uitgevoerd worden en het bijgevolg minstens een jaar duurt tegen dat het effectieve resultaat van de invoering van de premie goed zichtbaar is. De gevalideerde cijfers voor het eerste jaar 2021 zijn opgenomen in deze opvolgingsnota onder 2.3 Transversale instrumenten om een versnelde asbestafbouw te ondersteunen

Aantal toegekende projecten	6 projecten
Aantal aanmeldingen	48 aanmeldingen
Aantal gerealiseerde werven	32 daken
Aantal gerapporteerde ton	153 ton*
Aantal m ² asbestdak en -gevel	4.560 m ² **

*tot in augustus ingediende rapportagecijfers. 4 asbestprojecten konden in 2022 nog geen rapportage indienen, waardoor het werkelijk ingezamelde tonnage vermoedelijk iets hoger ligt.

**theoretische omrekening van tonnage naar m² asbestcement. Aanname dat 10% van dit cijfer geen zuiver asbestcement is, maar materialen die met het oog op asbestveilige verwijdering beter niet losgemaakt konden worden. Bv. gespoten PUR onder een golfplaat.

4.3.3 Sectorprotocol scholen

Jeugdige longen zijn extra gevoelig aan asbest. Met deze wetenschap vatte de OVAM dan ook al in de doorstartfase verkennende ondersteuningsinstrumenten aan die later met het sectorprotocol uitgerold konden worden naar alle scholen voor jongeren tot 18 jaar.

De OVAM zet hierbij in op asbestinventarisatie om risicovolle asbestmaterialen te detecteren in schoolgebouwen en waarborgt de kwaliteitsvolle, asbestveilige verwijdering van asbestmaterialen in schoolgebouwen via raamcontracten waar scholen van kunnen afnemen. Scholen kunnen er daarnaast ook voor kiezen om met een zelf gekozen aannemer te werken. In beide gevallen genieten de scholen van **50% subsidiëring van de asbestverwijderingskosten**. De verfijning van de bestaande **asbestinventaris** is voor de school **kosteloos**.

Scholen maken voor de verwijderwerken zowat evenveel gebruik van de formule 'raamcontract' als van de mogelijkheid met eigen aannemer te werken. Op niveau van het materiaaltypen is er een groter aandeel voor verwijdering van asbestcement via 'eigen aannemer' (met verwijdermethode 'eenvoudige handelingen'), terwijl er van de raamcontracten vooral afgenomen wordt voor de verwijdering van niet-hechtgebonden toepassingen.

Op basis van de informatie die het departement Onderwijs aan de OVAM aanreikte, identificeren we een **6000-tal scholen**. De precieze afbakening van één school is niet altijd eenduidig. Soms delen kleuterscholen en lagere scholen elkaars gebouwen, wordt eventueel ook nog een polyvalente grote zaal daarbij gedeeld met een middelbare school. Eén school kan zich ook situeren over meerdere bouwlocaties. Op één locatie kunnen zich ook meerdere gebouwen van sterk uiteenlopende bouw- en renovatiejaren bevinden. Ook bestaan er regionale verschillen en verschillen tussen de koepels. Wanneer we deze diversiteit overstijgen in de analyse of de ingezette middelen konden bijdrage tot een asbestveilig Vlaanderen, stelt de OVAM vast dat **reeds 2000 scholen** – ofwel een derde van het ingeschatte totaal – zich reeds aanmeldde bij de OVAM voor asbestinventarisatie en -verwijdering (zie verder).

Bij aanmelding wordt steeds gevraagd de bestaande asbestinventaris mee te sturen. Er gebeurt een kwaliteits- en actualiteitscheck van de ingestuurde inventaris. De kwaliteit kan immers niet gegarandeerd worden gezien er bij de federale overheid geen kwaliteitsborging bestaat voor degene die de asbestinventaris opmaakt. Dat betekent in theorie dat zelfs een volledige leek in asbest een asbestinventaris voor een school zou kunnen opmaken. Vaak is daardoor bij bestaande asbestinventarissen nog een verfijning of actualisatie nodig door de asbestdeskundige die de OVAM contracteerde. Ieder schoolgebouw kan **eenmalig een verfijning of actualisatie van de asbestinventaris** laten doorgaan op kosten van de OVAM.

De financiering van de werken en de eventuele plaatsing van vervangende materialen, is voor een school niet altijd een evidentie. Naast de ondersteuning van de OVAM, kunnen scholen nog een bijkomende **ondersteuning** van AGION (gesubsidieerd onderwijs) en GO! (gemeenschapsonderwijs) verkrijgen. Deze ondersteuningsformules zijn echter verschillend en zelfs afhankelijk van de koepel waar de school toe behoort. Scholen kunnen gebruik maken van een ondersteuning voor het restbedrag van de kost voor de asbestverwijderwerken en/of de plaatsing van de nieuwe materialen. Het deel van de investeringskost dat niet door de OVAM wordt gesubsidieerd, wordt (gedeeltelijk) ofwel door het GO!, ofwel door AGION gesubsidieerd. Maar zelfs na combinatie van de subsidie bij de OVAM en de tussenkomst van AGION of GO!, blijft er voor heel wat scholen nog een deel van de investeringskost over waarvoor de school zelf de middelen moet vinden.

Het rondkrijgen van de **financiering** van de totale kostprijs voor een renovatie met een asbestverwijdering en heraanleg, vormt **een mogelijke vertragende factor**. Als een school de financiering van het project niet rond krijgt, zal de school wachten met asbestverwijdering tot de nodige renovatiebudgetten verkregen zijn.

Om scholen en **preventieadviseurs** te begeleiden in het omgaan met asbestmaterialen, voorziet de OVAM binnen het sectorprotocol opleidingsdagen. Sinds 2018 gingen er zo **15 opleidingsdagen** ‘eenvoudige handelingen’ voor preventieadviseurs en technische medewerkers door. Verder coacht en begeleidt de OVAM scholen. Een aanmelding betekent vaak een langer traject dat voor scholen vele vragen oproept waar de OVAM hen vanuit haar expertise maximaal tracht te **coachen** binnen de grenzen van de beschikbare personeelsinzet. Sommige scholen zijn daarentegen zeer goed onderlegd in omgaan met asbestmaterialen en vragen minimale coachingsinzet vanuit de OVAM.

Scholen kampen vaak ook met vragen over het precieze moment waarop verwijderingswerken kunnen doorgaan. Hoewel het niet evident is om werken uit te voeren in gebouwen die in gebruik zijn, kunnen heel wat verwijderingswerken asbestveilig doorgaan tijdens de schooluren indien er op dat moment geen kinderen in de nabije omgeving aanwezig zijn. Vaak is de wens van de school echter om uitvoeringen enkel te voorzien in de **schoolvakanties**, wat een **vertragend effect** oplevert gezien de aangestelde aannemer niet alle werken exclusief in schoolvakanties kan laten doorgaan. De OVAM geeft hierin advies en inhoudelijke ondersteuning, maar kan toch vaak de school niet overtuigen.

Communicatie bij scholen blijft een belangrijk aandachtspunt. De OVAM biedt via de scholenkoepels communicatie-input aan scholen aan. Scholen kunnen deze dan vlot gebruiken om leerlingen en ouders te informeren over asbest en asbestveilige verwijderwerken op school met het oog op een asbestveilige schoolomgeving.

Sinds 2018 werden verschillende budgetten vrijgemaakt voor scholen. Deze budgetten leverden tot en met augustus 2022 onderstaande resultaten op. De OVAM stelt vast dat het aantal gesubsidieerde asbestverwijderingen in Vlaamse scholen jaar na jaar blijft toenemen. Met **2.132 aanmeldingen** op een totaal van 6000 scholen is de conclusie dat dit instrument effectief een **versnellingsbeweging** realiseert bij scholen.

Aantal asbestinventarissen	1.901 asbestinventarissen opgemaakt
Aantal aanmeldingen	2.132 aanmeldingen ontvangen
Aantal asbestverwijderingen	421 scholen lieten een asbestverwijdering uitvoeren
Aantal geplande werken	213 asbestverwijderingen ingepland

Op basis van een steekproef bij scholen waar werken zijn uitgevoerd blijkt dat ongeveer 25% na de werken ‘asbestveilig’ is. Naast dit cijfer plaatst de OVAM wel volgende kanttekening. De grote onbekende factor is de mate waarin scholen die zich nog niet aanmeldden, reeds asbestveilig zijn. Melden zij zich niet aan omdat dit reeds blijkt uit hun bestaande asbestinventaris? Of voerden ze in het verleden reeds werken uit waarbij zij zelf tot de conclusie komen asbestveilig te zijn? Of zijn er nog andere onbekende factoren die ervoor zorgen dat zij zich niet aanmelden? Binnen overleg met de scholenkoepels kon daarover nog geen uitsluitsel gevonden worden. Wel staat vast dat 12% van de aangemelde scholen na opmaak van de verfijnde asbestinventaris reeds asbestveilig is. Het is dus maar de vraag of deze 12% ook een representatief cijfer vormt voor de scholen die zich nog niet aanmeldden. De invoering van het asbestattest zal daarin de komende jaren een steeds beter verfijnd beeld opleveren.

Tabel 6 Budgetoverzicht sectorprotocol scholen

keuro	Totaal dotaties	Totaal relancebudget
2016	600	

2017	7.500	
2018		
2019	1.300	
2020	2.250	
2021	1.650	1.350
2022	950	4.157
	13.650	5.507
TOTAAL	19.157 keuro	

De relancebudgetten kregen hun toekenning in het jaar 2021 of 2022. De uitvoering op het terrein is daarbij nog voorzien tot medio 2026. Het overwicht in bestedingsgraad van deze relancebudgetten situeert zich dan ook in de komende jaren. Het zal zich uiten in verdere asbestinventarisatie, asbestverwijdering en asbestveilige inzameling met het doel asbestveilige locaties te realiseren.

Met de komst van het asbestattest zet de OVAM samen met de scholenkoepels sterker in op het realiseren van volledig asbestveilige schoolgebouwen, in lijn met de strategische doelstelling van het asbestafbouwbeleid. Tegen 2023 zal de OVAM met de scholenkoepels een geactualiseerd sectorprotocol voor scholen ondertekenen dat inzet op het wegnemen van risicovolle asbestmaterialen en op de realisatie van asbestveilige schoollocaties. De ondersteuning van het nieuwe sectorprotocol geldt vanaf 2023 enkel indien de asbestverwijdering noodzakelijk is om een asbestveilige toestand te verkrijgen. Zo geeft deze prioritaire doelgroep mee uitvoering aan de hoofdindicator van een 'Asbestveilig Vlaanderen 2040'.

4.3.4 Sectorprotocol landbouw

De landbouwsector kenmerkt zich met een omvangrijk asbestpassief aan de buitenschil, hoofdzakelijk op de daken. Asbestdaken op landbouwbedrijven zijn zeer zichtbaar in het landschap. Ook hebben deze daken vaak een hoge leeftijd waardoor met de jaren het risico op verdere verwerking en het breken van golfplaten toeneemt. Om versneld in te zetten op de verdere verwerking van grote dakoppervlaktes in het Vlaams landschapsbeeld, contracteerde de OVAM zelf per provincie een asbestinzamelaar die de opdracht kreeg de vrijgekomen asbestcementen daken veilig op te halen bij de landbouwer en af te voeren voor verdere verwerking.

De OVAM ging via het sectorprotocol een nauw samenwerkingsverband aan met de drie landbouworganisaties: Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat en het Vlaams Agrarisch Centrum. Zij namen het asbestthema mee in hun regionale toelichtingen en **laagdrempelige infosessies** voor landbouwers. De OVAM verleende inhoudelijke input aan deze sessies zodat ze de beleidslijnen van een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040 mee uitdragen. De nodige asbestexpertise werd ook ingewonnen over hoe landbouwdaken asbestveilig gedemonteerd kunnen worden. De landbouwer onderschrijft met zijn aanmelding dat hij asbestveilig het dak zal (laten) verwijderen en dus de werkwijze zal volgen zoals deze beschreven staat de uitgebreid uitgewerkte brochure. Aan de hand van een handige **beslisboom** kan de landbouwer besluiten of hij zelf aan de slag kan ofwel hij best een ervaren (dak)aannemer inschakelt.

Het protocol landbouw kon in september 2021 een uitstekende start nemen, mede dankzij het relancebudget. De komst van dit sectorprotocol was al sinds de goedkeuring van het actieplan asbestafbouw verwacht. Ondanks landbouwers na aanmelding binnen het jaar het aangemelde asbestdak moeten laten afvoeren, nam het **aantal aanmeldingen** al van bij de start een **hoge vlucht**.

De **ophalingen op het terrein volgen niet altijd meteen**, maar dit is grotendeels toe te schrijven aan de wachttijden die oplopen wanneer de landbouwer nog op zoek moet gaan naar een (dak)aannemer. Bovendien moet de landbouwer ook rekening houden met de eigen bedrijfsvoering en het geschikte moment waarop de stal volledig ontruimd kan worden.

Om een **redelijke verhouding tot de beschikbare middelen** te kunnen behouden, besloot de OVAM in april 2022 om geen verdere aanmeldingsdossiers te behandelen, maar nog wel de mogelijkheid te bieden **contactgegevens na te laten** met het oog op eventuele toekomstige mogelijkheden. Tot en met juni 2022 lieten intussen 461 landbouwers hun contactgegevens bijkomend na.

Het dak van een gemiddelde landbouwstal in Vlaanderen bedraagt 732 m². Van het totaal aantal m² asbestdaken in Vlaanderen behoort een vierde tot de landbouwsector. Ieder landbouwdak dat uit onze open buitenruimte verwijderd kan worden draagt in versneld tempo mee bij tot het asbestveilig maken van het totaalpassief aan asbestcementen buitenschil in Vlaanderen. Dat zoveel landbouwers hun asbestdak **binnen het jaar na aanmelding** willen laten ophalen, zorgt voor een succesvolle **versnelde afbouw** van het asbestpassief in de landbouwsector. De incentive waarbij de OVAM enkel de kost voor de afvoer van het asbestafval verzorgt, blijkt voldoende hoog in combinatie met andere steunmaatregelen in de landbouwsector die zich richten op het nieuwe dak en het zonnepotentieel.

Aantal aanmeldingen	1.808 aanmeldingen, waarvan 1.678 goedgekeurd met volgende regionale spreiding:
	Antwerpen: 282 dossiers
	Limburg: 166 dossiers
	Oost-Vlaanderen: 456 dossiers
	Vlaams-Brabant 73 dossiers
	West-Vlaanderen 830 dossiers
Aantal bediende locaties	538 locaties (tot september 2022)
Aantal toekomstige locaties	822 ophalingen met huidig budget
Aantal goedgekeurde ton	26.216 ton binnen 1.678 dossiers
Aantal verwijderde m ² asbestdaken	266.000 m ²
Aantal gemiddelde m ² per locatie	590 m ²
Aantal goedgekeurde m ² asbestdaken	1.324.041 m ² binnen 1.678 dossiers

Tabel 7 Budgetoverzicht sectorprotocol landbouw

keuro	Totaal dotaties	Totaal relancebudget
2020	1.500	
2021		1.500
2022	645	1.500
	2.145	3.000
TOTAAL	5.145 keuro	

De relancebudgetten kregen hun toekenning in het jaar 2021 of 2022. De uitvoering op het terrein is daarbij nog voorzien tot medio 2026. Het overwicht in bestedingsgraad van deze relancebudgetten situeert zich dan ook in de komende jaren. Het zal zich uiten in verdere asbestverwijdering en asbestveilige inzameling met het doel asbestveilige locaties te realiseren.

De OVAM onderzocht ook in welke mate het sectorprotocol landbouw mee uitvoering geeft aan ontharding en sloop van verouderde landbouwstallen in het landschap.

Vervanging van het dak	76%
Sloop met heropbouw	14%
Sloop zonder heropbouw	10%

4.3.5 Sectorprotocol zorg

Met het relancebudget kon de Vlaamse Regering het sectorprotocol goedkeuren op 15 juli 2022. Het sectorprotocol werd ondertekend door de verschillende zorgkoepels en samenwerking met het VIPA. In het najaar van 2022 is een oproep voorzien voor zorgvoorzieningen waarbij zij werk kunnen maken van een verfijnde asbestinventaris en van asbestverwijderwerken.

Het sectorprotocol heeft als doel zorgvoorzieningen te ondersteunen bij het asbestveilig maken van hun gebouwen tegen uiterlijk 2040, in lijn met het Actieplan Asbestafbouw. Het sectorprotocol schenkt bijzondere aandacht aan zorgvoorzieningen die zich focussen op **jeugd**. Dit gezien jeugdige longen extra gevoelig zijn aan de blootstellingsrisico's van asbestvezels.

Tabel 8 Budgetoverzicht sectorprotocol zorg

keuro	Totaal dotaties	Totaal relancebudget
2022		1.920
TOTAAL		1.920 keuro

De relancebudgetten kregen hun toekenning in het jaar 2022. De uitvoering op het terrein is daarbij nog voorzien tot medio 2026. Het overwicht in bestedingsgraad van deze relancebudgetten situeert zich dan ook in de komende jaren. Het zal zich uiten in verdere asbestinventarisatie, asbestverwijdering en asbestveilige inzameling met het doel asbestveilige locaties te realiseren.

4.3.6 Sectorprotocol sociale huisvesting

Met het relancebudget kon de Vlaamse Regering op 24 juni 2022 ook het sectorprotocol sociale huisvesting van start laten gaan. Dit sectorprotocol **streeft naar de realisatie van asbestveilige woningen tegen 2029**.

De sector van sociale woningbouw kent momenteel een grondige renovatiegolf om verouderde sociale woningen opnieuw energieperformant te maken. Bij doorgedreven renovatie is ook vaak herhuisvesting vereist. Aan het grondig renoveren van deze woning gaat steeds een fase van demonteren van oude materialen vooraf, waaronder asbestmaterialen. Asbestverwijdering spoort in de sociale huisvestingssector dan ook samen met energierenovatie. Vanuit haar rol als kenniscentrum verleent de OVAM haar expertise bij voorbeeldbestekken vanuit VMSW die inzetten op asbestveilige verwijdering en inventarisatie. De OVAM werkte in samenwerking met VVH en VMSW modaliteiten uit die de inventarisatie van asbestmaterialen in sociale woningen optimaliseren.

Binnen het protocol is een incentive voorzien per gerealiseerde asbestveilige sociale woning. Naar alle verwachting zal het aantal asbestveilige asbestattesten in de eerste maanden na de invoering

van het asbestattest nog geen grote aantallen kennen en werd daartoe ook nog maar een beperkt budget als incentive voor voorzien.

Tabel 9 Budgetoverzicht sectorprotocol sociale huisvesting

keuro	Totaal dotaties	Totaal relancebudget
2022		50
TOTAAL	50 keuro	

Het hoofdaandeel van het protocol sociale huisvesting vormt bovendien niet de monetaire ondersteuning, maar wel de financiële besparing door **instrumentele ondersteuning** in de asbestinventarisatiebank voor eenzelfde gebouwentypologie.

4.3.7 Conclusie

Om de doelgroepgerichte aanpak uit het actieplan te kunnen realiseren, beschikt de OVAM over de decretale mogelijkheden specifieke doelgroepen te ondersteunen in de inventarisatie, ontmanteling, inzameling en verwerking van asbestmaterialen.

Met een eigen OVAM-instrumentarium beoogt het Actieplan Asbestafbouw een gerichte versnellingsbeweging te realiseren voor specifieke asbestmaterialen en doelgroepen. Bij de uitwerking van het instrumentarium in overleg met stakeholders onderzocht iedere sector wat de actuele en toekomstige asbestverplichtingen voor hun gebouwenpassief betekenen. Vervolgens werd verkend welke engagementen en doelstellingen de sector kon nemen om eventueel ook vroeger dan de mijlpalen een asbestveilig patrimonium te realiseren.

Deze doelgroepaanpak verhoogde binnen iedere sector de **aandacht** voor asbestaanwezigheid en de opportuniteiten voor het verwijderen van risicovolle asbestmaterialen. Het doelgroepinstrumentarium leidt dan ook effectief tot een **versnelde verwijdering van asbestmaterialen op doelgroepniveau**.

Met enkel een aanmoedigingsbeleid zonder decretaal kader, was de slaagkans op het bekomen van deze ondersteuningskaders wellicht minder groot geweest, noch had er een duidelijke lijn tussen de sectorprotocollen onderling gerealiseerd kunnen worden. **Het decretaal verankerd concept 'asbestveilig' bood veel draagvlak voor het verdere onderhandelingsproces.**

4.3.7.1 Impact geen doorkijk continuïteit middelen

Het Actieplan Asbestafbouw werd in 2018 goedgekeurd zonder het voorgestelde meerjaren middelenluik te weerhouden. Het volledige ondersteuningsinstrumentarium geraakte daardoor integraal afhankelijk van dotaties. Hoewel er politiek veel bereidwilligheid en draagvlak bestond de nodige asbestbudgetten vrij te maken, ontbrak de doorkijk en continuïteit in het doelgroepeninstrumentarium. Sommige lokale besturen dienden in 2018 een subsidieaanvraag voor lokale asbestprojecten in waarvoor het budget pas in 2021 toegekend kon worden. Doordat dotaties en relancebudget ad hoc beschikbaar geraakten, leverde dit enerzijds vertragende effecten op en op andere momenten de nood een inhaalbeweging te maken.

Een afbouwbeleid zonder doorkijk op een meerjarenplanning of het bieden van vertrouwen met continuïteit in de doelgroepinstrumenten, is minder daadkrachtig op het terrein dan het potentieel dat er bij goedkeuring in 2018 aanvankelijk lag. Het impacteerde onvermijdelijk ook het draagvlak en het vertrouwen bij de betrokken stakeholders in het doelgroepeninstrumentarium. Het afsluiten van sectorprotocollen en aangaan van bijhorende engagementen liep mede daardoor vertraging op en onrust bij koepels en leden. Stakeholders wensen immers graag enige zekerheid voor minstens een ruim deel van hun leden. Dit komt sterk op de voorgrond bij operationalisering wanneer een groot deel van de leden wegens budgettaire beperkingen uit de boot dreigt te vallen.

Wanneer de vraag groter is dan de budgettaire middelen, ontstaat schaarste rond de beschikbaarheid van het budget. Deze schaarste voert vervolgens de druk op op de snelheid waarmee leden van een doelgroep subsidies aanvragen: gebouweigenaars die onmiddellijk inzetbaar kapitaal voor de dag kunnen leggen, kunnen snel tot actie overgaan. Onbedoeld ontstaat door de limiterende factor van het budget dan ook het effect dat kapitaalkrachtige gebouweigenaars sneller tot actie kunnen overgaan gezien zij geen financieringsbudget meer moeten zoeken. Continuïteit van budgetten biedt zowel voor kapitaalkrachtige als minder begoede gebouweigenaars zekerheden rond de financiering van hun asbestverwijdering. Dit draagt bij tot het **gelijkheidsbeginsel** tussen leden van één specifieke doelgroep, maar ook tussen de leden van verschillende doelgroepen onderling. Doelgroepen krijgen immers niet op eenzelfde moment een bijkomend budget toegekend, waardoor de toekenning ervan meer contextafhankelijk wordt.

4.3.7.2 Vraag tot generieke ondersteuning weerklinkt

Bronophaling als vaste waarde

Lokale besturen organiseren in bijna heel Vlaanderen lokale asbestprojecten. Dankzij de vrijgemaakte dotaties en relancebudgetten kon dit op enkele jaren tijd gerealiseerd worden. De formule 'bronophaling' is het meest populair en focust op de buitenshil. Dit projecttype heeft momenteel een bereik in zo goed als alle Vlaamse steden en gemeenten. Dergelijk bereik zal de komende jaren ook bestendiging vragen.

Het potentieel van de opschaling van lokale groepsverwijdering naar generieke ondersteuning

Lokale asbestprojecten rond gegroepeerde verwijdering in hermetische zone dragen een praktische en socio-economische complexiteit in zich. Ook zijn lokale besturen niet overal vragende partij om deze VTE-intensieve projecten te organiseren. In 2022 ontving de OVAM geen enkele aanvraag meer voor een dergelijk project. De vraag en zoektocht van de burger detecteert de OVAM wel sterk binnen de eerstelijnsvragen. Het doet afbreuk aan het **gelijkheidsbeginsel** om subsidies voor te behouden voor de enkele organiserende gemeenten in de wetenschap dat de het merendeel van lokale besturen geen wens heeft deze projecten zelf te organiseren.

Met het asbestattest zullen asbestmaterialen voor verwijdering in hermetische zone ook steeds meer onder de aandacht komen bij particulieren. De verwijdering van deze asbestmaterialen gaat verdere ingrepen voor **energetische renovatie en woningkwaliteit** vooraf. De OVAM zal dan ook verdere mogelijkheden onderzoeken binnen het ondersteuningsinstrumentarium van energie en woonkwaliteit waar er zich eventueel generieke ondersteuningsmogelijkheden situeren. Eventuele aansluiting bij het instrumentarium van de Verbouwpremie en Verbouwening biedt als bijkomend voordeel dat in het verlenen van deze premies een **sociale correctie** ingebouwd wordt in dezelfde lijn als het ondersteuningsinstrumentarium van energierenovatie en woningkwaliteit.

Flankerende regelgeving

Nederland ervaarde onmiddellijk de nefaste gevolgen voor het afbouwtempo op moment dat hun regelgevend kader voor het asbestdakenverbod sneuvelde. Toen de Eerste Kamer in juni 2019 het wetsvoorstel verwierp om asbestdaken te verbieden, viel het afbouwtempo bijna voor de helft terug ondanks subsidiemaatregelen bleven bestaan. Hierdoor lijkt de vooropgestelde Nederlandse doelstelling van asbestvrije daken tegen 2030 momenteel niet meer haalbaar².

Het Vlaams asbestafbouwbeleid kan hier waardevolle lessen uit trekken voor het eigen ondersteuningsinstrumentarium: een aanmoedigingsbeleid heeft aanzienlijk meer kans op slagen indien er naast financiële incentives ook een overkoepelend en flankerend regelgevend kader bestaat. Dit zou bijvoorbeeld mogelijk zijn met een verwijderingsplicht voor hoog risicovolle asbestmaterialen, in lijn met verplichtingen rond energieprestatie na verkoop.

4.3.7.3 Kritische succesfactoren bij de inzet van het beschikbaar budget

De vrijgemaakte budgetten voor realisatie van het asbestafbouwbeleid houden de focus op:

- De **asbestmeerkost**, zijnde de kost die zuiver toe te schrijven aan de aanwezigheid van asbest (en dus niet bestaat bij materialen zonder asbest)
- De mate waarin de ondersteuningsmaatregelen de doelstelling 'Asbestveilig Vlaanderen 2040' ten goede komen en een **versnelde afbouw** van het asbestpassief effectief gerealiseerd wordt.

Binnen het flankerend ondersteuningsinstrumentarium van de OVAM werden verschillende ondersteuningsmechanismen uitgewerkt. De ervaring leert dat een ondersteuningskader baat heeft bij één of meerdere van volgende **kritische succesfactoren**:

- Een afbakening in tijd of budget: dit is zeer zichtbaar wanneer het einde van een subsidiemaatregel nadert of het subsidiebedrag in de toekomst daalt. De vraag stijgt vervolgens om er 'last-minute' nog gebruik van te kunnen maken. Het is eveneens een veelvoorkomend fenomeen bij wijzigingen in energiepremies of fiscale maatregelen. Randvoorwaarde hierbij is wel dat het totale subsidiebudget van de overheid voor de subsidiemaatregel voldoende groot is om de ruime groep subsidieaanvragen te kunnen honoreren. Kunstmatige ingrepen in het ondersteuningsinstrumentarium zullen immers een forse toename genereren in het aantal aanvragen.
- De incentive van een niet te missen opportuniteit: in sommige gevallen volstaat een kleine financiële incentive in combinatie met ontzorgende, praktische maatregelen voor een groot effect. Zo zorgt de kosteloze ophaling van asbestdaken bij landbouwers ervoor dat zij overgaan tot de investering in nieuwe daken. De incentive van de kosteloze ophaling en verwerking van het asbestcement bedraagt slechts een fractie van de grote investering die zij moeten doen voor de aanleg van het nieuwe dak.
- Een ondersteuningskader op maat van de doelgroep: een aanbod dat past binnen het bestaande aanbod en binnen werking van de doelgroep, heeft een beduidend grotere kans op draagvlak en actie op het terrein. Dit neemt potentiële, doelgroepgerichte drempels maximaal weg en ontzorgt de doelgroep ontzorgd met gerichte ondersteuning.

---

² Kamerbrief over asbestdakenbeleid. [Kamerbrief over asbestdakenbeleid | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#), 22 juni 2022

4.4 TRANSVERSALE INSTRUMENTEN OM EEN VERSNELDE ASBESTAFBOUW TE ONDERSTEUNEN

4.4.1 Asbestdrempel wegnemen in het renovatiebeleid

Het thema 'asbestafbouw' haakt in realisatie op het terrein sterk aan bij de Vlaamse en Europese energierenovatie doelstellingen. Met meer dan 3.500 gekende asbesttoepassingen, bevatten oude bouwmaterialen vaak asbest. Deze materialen zal de gebouweigenaar verwijderen voordat hij de beoogde nieuwe, energieperformante materialen kan plaatsen. Vaak vormt de aanwezigheid van deze asbestmaterialen een drempel om energierenovatie te realiseren.

Een asbestcementen buitenschil komt in volume asbestpassief het meest voor. De Vlaamse Overheid zet in haar energierenovatiebeleid ook sterk in op een goed geïsoleerde buitenschil. Beide elementen verenigde de Vlaamse Regering in het **Vlaams Energie- en Klimaatplan** waarna ze de operationalisering voorzag met een **relancebudget** van 84 miljoen euro om:

- vanaf 2021 een 'asbestsurplus' van 8 euro/m² te voorzien voor het wegnemen van asbestmaterialen op het moment dat er **isolatie aan gevels en daken** geplaatst wordt. Dit zowel voor eigenaars, (ver)huurders, sociale huisvesting, lokale besturen en bedrijven
- vanaf 2022 een bijkomende ondersteuning voor niet-residentiële gebouwen in te voeren wanneer een asbestdak vervangen wordt door een dak met een **PV-installatie**

Net zoals in de andere ondersteuningsinstrumenten, zetten deze premies in op de specifieke asbestmeerkost. Hierbij richten de premies zich op **asbestveilige verwijdering** met vereisten voor de inzet van een gekwalificeerd (dak)aannemer.

Voor 2021 kan het VEKA volgende gevalideerde cijfers voorleggen. Bij deze premies is de gebouweigenaar verplicht om met een (dak)aannemer te werken. Voor de premie in combinatie met PV zijn nog geen gevalideerde cijfers beschikbaar.

Net zoals bij het ondersteuningsinstrumentarium van de OVAM zal het overwicht van de uitvoeringen met relancebudget zich situeren in de periode tussen 2023 en het voorjaar van 2026. Hierbij is het de verwachting dat de cijfers nog een hoge vlucht nemen. Aanmeldingen op basis van offerte, kennen pas na uitvoering een eindfactuur. Door de markt tendensen kunnen uitvoeringen vaak niet in hetzelfde jaar doorgaan en is deze groep pas in de jaren erna zichtbaar in de gevalideerde premiecijfers.

Tabel 10

Overzicht 2021 - Premies voor isoleren van daken en gevels in combinatie met asbestverwijdering (residentieel)

RESIDENTIEEL							
Aantal uitbetaalde premies isolatie+asbest Maatregel	Provincie						Eindtotaal
	ANTWERPEN	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS BRABANT	WEST-VLAANDEREN		
BUITENMUURISOLATIE		30	1	18	18	10	77
GEVELBEKLEDING		30	1	18	18	10	77
DAK-/ZOLDERVLOERISOLATIE		214	126	233	187	144	926
DAKBEDEKKING		170	110	173	153	53	663
ONDERDAK		44	16	80	34	89	263
Eindtotaal		244	127	273	205	154	1003
Uitbetaald bedrag isolatie+asbest Maatregel	Provincie						Eindtotaal
	ANTWERPEN	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS BRABANT	WEST-VLAANDEREN		
BUITENMUURISOLATIE		43.339	2.812	47.430	32.759	19.038	145.378
GEVELBEKLEDING		43.339	2.812	47.430	32.759	19.038	145.378
DAK-/ZOLDERVLOERISOLATIE		354.342	209.895	394.363	332.037	255.268	1.545.907
DAKBEDEKKING		268.121	184.211	285.314	265.116	88.070	1.090.832
ONDERDAK		86.222	25.685	109.049	66.921	167.198	455.075
Eindtotaal		397.681	212.707	441.793	364.796	274.307	1.691.284
Oppervlakte isolatie+asbest Maatregel	Provincie						Eindtotaal
	ANTWERPEN	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS BRABANT	WEST-VLAANDEREN		
BUITENMUURISOLATIE		1.140	74	1.243	830	499	3.806
GEVELBEKLEDING		1.140	74	1.243	830	499	3.806
DAK-/ZOLDERVLOERISOLATIE		28.277	17.156	32.249	26.941	20.767	125.390
DAKBEDEKKING		21.344	13.055	23.391	21.562	7.273	88.625
ONDERDAK		6.933	2.100	8.859	5.380	13.493	36.765
Eindtotaal		29.417	17.230	33.492	27.792	21.265	129.196

Tabel 11

Overzicht 2021 - Premies voor isoleren van daken en gevels in combinatie met asbestverwijdering (niet-residentieel)

NIET-RESIDENTIEEL							
Aantal uitbetaalde premies isolatie+asbest Maatregel	Provincie						Eindtotaal
	ANTWERPEN	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS BRABANT	WEST-VLAANDEREN		
BUITENMUURISOLATIE		3		2	1	1	7
	GEVELBEKLEDING	3		2	1	1	7
DAK-/ZOLDERVLOERISOLATIE		10	1	14	3	49	79
	DAKBEDEKKING	8	1	13	3	44	71
	ONDERDAK	2		1		3	8
Eindtotaal		13	1	16	6	50	86
Uitbetaald bedrag isolatie+asbest Maatregel	Provincie						Eindtotaal
	ANTWERPEN	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS BRABANT	WEST-VLAANDEREN		
BUITENMUURISOLATIE		14.060		43.106	26.410	7.676	93.252
	GEVELBEKLEDING	14.060		43.106	26.410	7.676	93.252
DAK-/ZOLDERVLOERISOLATIE		63.763	3.436	90.979	32.047	760.061	972.308
	DAKBEDEKKING	30.436	3.436	81.307	32.047	746.130	933.375
	ONDERDAK	13.329		9.672		13.931	38.932
Eindtotaal		79.823	3.436	136.085	78.457	767.737	1.065.560
Oppervlakte isolatie+asbest Maatregel	Provincie						Eindtotaal
	ANTWERPEN	LIMBURG	OOST-VLAANDEREN	VLAAMS BRABANT	WEST-VLAANDEREN		
BUITENMUURISOLATIE		370		1.187	693	202	2.454
	GEVELBEKLEDING	370		1.187	693	202	2.454
DAK-/ZOLDERVLOERISOLATIE		3.480	288	7.382	4.337	63.338	81.026
	DAKBEDEKKING	4.203	288	6.776	4.337	62.177	77.781
	ONDERDAK	1.277		806		1.161	3.244
Eindtotaal		5.850	288	8.769	5.032	63.540	83.480

4.4.2 Conclusie

De OVAM vond een constructieve samenwerking met het VEKA om het asbestthema te laten aansluiten bij de bestaande isolatiepremies. Ook in de nieuwe Verbouwpremie zal deze maatregel voor burgers verder bestendig geraken. Omgekeerd ondersteunt de OVAM in haar eigen instrumentarium de verdere bekendmaking van de **Zonnekaart** bij de verschillende doelgroepen, in het bijzonder binnen het ondersteuningsaanbod naar landbouwers toe.

Het Actieplan Asbestafbouw formuleerde de actie dat de OVAM de mogelijkheden zou evalueren binnen de Vlaamse energielening en energiepremies van de netbeheerder. Na integratie in het **Vlaams Energie- en Klimaatplan** kon het VEKA in samenwerking met de OVAM deze actie operationaliseren dankzij de relancebudget 'Vlaamse Veerkracht'. Het VEKA initieerde een 'asbestsurplus' in de bestaande dak- en gevelisolatiepremies en bestendigde deze voor burgers in de recent ingevoerde 'Verbouwpremie'.

De actuele socio-economische impact van de coronacrisis en vervolgens de huidige energiecrisis, zorgde er echter voor dat actie op het terrein bij de isolatiepremies minder goed vlotte dan aanvankelijk ingeschat. Het budget geraakt daardoor niet in verhouding met de uiteindelijke realisaties op terrein, waarna het deels geheroriënteerd werd naar de combinatie van asbestverwijdering en plaatsing PV-panelen. De uitvoering van werken liet bij de isolatiepremies vaak op zich wachten door **personeelstekort en volle orderboekjes**. Deze groep zal pas de komende jaren zichtbaarheid kennen in de gevalideerde cijfers. Ook bleken offertes vaak duurder uit te vallen, waardoor burgers werken beginnen uitstellen indien deze niet in hun actuele budget passen. Andere burgers konden dan weer niet voldoen aan de gestelde isolatievereisten: het plaatsen van **bijkomende isolatie** bij reeds aangebrachte isolatie vormde geen mogelijkheid tot verkrijgen van de subsidie. Ook niet in geval het asbestdak verwijderd werd. Reden hierin is dat het onmogelijk is de staat van het aanwezige isolatiemateriaal te controleren.

De eerstkomende evaluatie en bijsturing van de **Verbouwpremie** en **Verbouwlening** biedt mogelijkheden om het energierenovatiebeleid verder te versterken met de ondersteuning van asbestverwijdering waar dit een drempel vormt voor de energierenovatie of net een energierenovatie kan aanjagen. Het gaat hierbij om asbestmaterialen in de buitenschil van gebouwen en rondom de verwarmings- en ventilatie-infrastructuur. Anno 2022 doen mondiale crisissen energieprijzen pieken en is een energievriendelijke verwarmingsinfrastructuur met hernieuwbare energie opnieuw sterk onder de aandacht. De combinatie met het asbestafbouwbeleid is in dat licht vandaag opportuener dan voorheen. Asbesthoudende leidingisolatie rond CV-leidingen en -infrastructuur vormt zo een typisch voorbeeld met potentieel. Het is vaak voorwerp van onzorgvuldige beschadigingen bij herstellingen of vernieuwing van de verwarmingsinstallatie, wat gezondheidsrisico's voor de bewoners achterlaat. Het risico situeert zich in de asbesthoudende pleisterlaag rondom de leidingisolatie. Deze laag bevatte hoge concentraties aan vrije asbestvezels. Niet zelden is deze laag ook aan het verweren door veroudering, waardoor ook zonder beschadiging blootstellingsrisico's ontstaan bij dagelijks gebruik van het gebouw, wat afbreuk doet aan de woningkwaliteit.

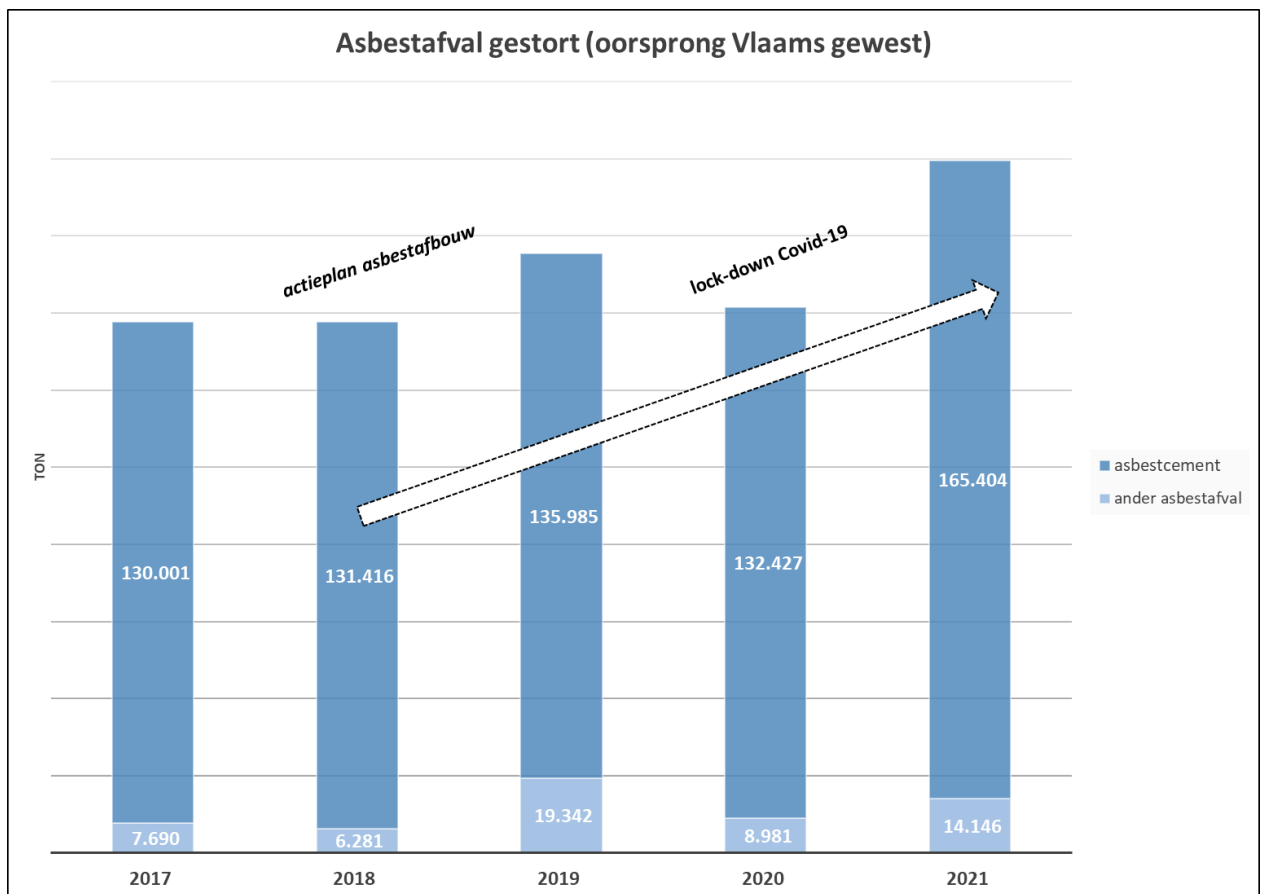
4.5 VEILIG EN DUURZAAM BEHEER VAN ASBESTAFVAL

4.5.1 De stortplaats als asbestveilige eindbestemming

In de context van de verdere **digitalisering van afvalstromen** en in het kader van de **detectie** van asbestmaterialen in Vlaanderen via de invoering van het asbestattest, liggen voor de komende jaren nog vele uitdagingen en kansen in het vooruitzicht.

De uitrol van het actieplan asbestafbouw vertaalt zich momenteel in een duidelijke toename van de stortcijfers (bron: 'Tarieven en Capaciteiten' - OVAM). De lockdown in 2020 betekende een terugval in de hoeveelheid ingezameld-gestort asbestafval maar uit de cijfers van 2021 blijkt de in 2018 ingezette stijgende trend zich terug door te zetten. De inzet van relancemiddelen 'Vlaamse Veerkracht' in 2021 en 2022 en de invoering van het asbestattest einde 2022 zullen deze trend bestendigen in de eerstkomende jaren.

Figuur 4 Stortcijfers asbestafval periode 2017-2021

Stortcijfers vormen een trendindicator voor het asbestafbouwbeleid (Hoofdstuk 2.2). Bij deze stortcijfers zien we alvast een **stijging**. Dit is in hoofdzaak toe te schrijven aan volgende oorzaken:

- De financiële impuls met dotaties en relancemiddelen 'Vlaamse Veerkracht' zorgde via het transversale en het OVAM-instrumentarium voor een momentum en aanmoedigingsbeleid om zich nu van asbest te ontdoen;

- Op plaatsen met een hoge verwijderurgentie op korte termijn werk kon de opportuniteit van een subsidieerde verwijdering gebouw-eigenaren overtuigen tot actie over te gaan. Voor asbestverwijderwerken met een hoge investeringskost voor de nieuw te plaatsen materialen, zal een financieel draagkrachtige eigenaar vlotter tot actie kunnen overgaan.

In de realisatie van het asbestafbouwbeleid heeft de **tussentijdse mijlpaal 2034** een grote invloed op de evolutie van de stortcijfers. Tegen 2034 streeft het asbestafbouwbeleid naar een afbouw van alle asbestcement dak- en gevelbekleding en de eenvoudig bereikbare niet-hechtgebonden asbestmaterialen. Met name het aandeel asbestcement vertegenwoordigt ruim 75% van het ingeschatte asbestpassief. Na realisatie van deze mijlpaal zullen de stortcijfers dan ook sterk terugvallen richting de finale mijlpaal 2040.

In de huidige stijging van de stortcijfers is het **asbestcementafval** ook de **drijvende factor**. Het opgestart instrumentarium gefinancierd door de beleidsdotaties en vooral de relancemiddelen focust sterk op dit asbestcement in de buitenschil van gebouwen: bronophaling voor burgers en jeugdinfrastructuur, sectorprotocol landbouw en de premies die de verwijdering van een asbestdak of -gevel combineren met isolatie of het plaatsen van zonnepanelen. De verwachting is dat de stortcijfers na deze initiële stijging naar een plateau zullen evolueren richting mijlpaal 2034. In de periode 2026 tot 2034 zullen het ondersteunend instrumentarium met de bijhorende middelen, en het stimulerend effect van het asbestattest, bepalend zijn om het afbouwtempo zoals zichtbaar in de stortcijfers te bestendigen.

In afwachting van een selectieve inzameling en verwerking van **asbestvrije vezelcement** (zie 3.5.3) vormt deze afvalstroom nog een storende factor in de cijfers van het aandeel gestort asbestcement afval. Het aandeel hiervan in de stortcijfers is niet gekend maar neemt toe naarmate ook gebouwen jonger dan 2000 verbouwd of gesloopt worden. Zodra het beleidsdoel gerealiseerd is om deze asbestvrije vezelcement niet meer op de stortplaatsen te laten belanden, zal dit ook zichtbaar worden in een kleine terugval in het aandeel gestort asbestcement afval.

4.5.2 State of art verwerking asbest(cement)afval

Asbest verwijderen en vervolgens bergen in mono-stortvakken is voor wat betreft de blootstellingsrisico's een perfect asbestveilige eindbestemming. Asbestvezels kunnen immers niet verder verspreid raken, noch kunnen zij uitlogen naar onderlagen in de bodem. Het bergen van asbestmaterialen, hoe veilig en gecontroleerd ook, neemt echter wel open ruimte in beslag en zorgt ervoor dat de omvangrijke hoeveelheid geïmporteerde hoeveelheden asbestvezels nog steeds aanwezig zijn in ons land.

Het Actieplan Asbestafbouw zet daarom in op technologische innovatie voor de verwerking van asbestcement. De OVAM neemt hierin een facilitatorrol in en volgt de marktevoluties voor Vlaanderen op. De OVAM liet de voorbije jaren ook een studie uitvoeren om de verschillende technieken te bekijken en verleende medewerking aan een gelijkaardige studie in Nederland. De OVAM ondernam ook een poging verschillende actoren rond het thema van asbestverwerking rond de tafel te brengen in samenwerking met VITO. Daar waar private bedrijven beogen investeringen rond asbestverwerking te doen, deelt de OVAM de kennis die beschikbaar is over het thema. Momenteel zijn er verschillende methodes gekend tot verwerking die beogen asbestmaterialen om te vormen tot een asbestvrije grondstof:

- Verwerking op basis van (afval)zuurdestructie
- Verwerking op basis van verhitting
- Verwerking op basis van mechanische behandeling

Bij deze technieken beogen de minerale vezelstructuur van asbest te vernietigen zodat deze geen blootstellingsrisico's meer kan vormen. Er bestaan voor sommige van deze technieken pilootprojecten of kleinschalige installaties in het buitenland maar nog geen volwaardige installaties als alternatief voor het storten. De hoge kostprijs en de energievraag vormen daarin meestal het struikelblok om tot opschaling van de installatie te kunnen overgaan. Om financiële barrières weg te nemen voorzag de Vlaamse regering recent nog met het relanceproject 'Recyclagehub' bijkomende kansen aan private ondernemingen, waarbij geen asbestproject werd ingediend. Indien actie op de private markt uitblijft, vormt een mogelijkheid in een rechtspersoon te voorzien voor publiek-private participatie, weliswaar met vele randvoorwaarden.

4.5.3 Asbestvrij vezelcement

Probleemschets

Sinds het begin van de jaren negentig startten asbestproductiebedrijven met de productie van asbestvrij vezelcement, beter gekend als 'New Technologie'. De platen zijn herkenbaar aan de 'NT'-inscriptie die er vaak, maar niet altijd, op vermeld staat.

Deze golfplaten zijn op het zicht zowel nieuw als in hun verweringsproces niet te onderscheiden van asbesthoudende golfplaten. De golfplaten met asbestvrij vezelcement beginnen intussen ook einde levensduur te geraken, wat de verdere eindverwerking problematiseert. Indien ze afgevoerd worden voor verdere verwerking in gerecycleerde granulaten, zijn de gebroken golfplaatfragmenten niet meer te onderscheiden van asbesthoudende fragmenten. Deze laatste zijn om evidente redenen niet toegestaan in gerecycleerde granulaten. Op de asbestvrije fragmenten is geen 'NT'-inscriptie meer zichtbaar, noch zijn er andere kenmerken die hen op het zicht kunnen onderscheiden.

Omdat asbestvrij vezelcement niet onderscheiden kan worden van asbestcement, hebben ze beiden momenteel onvermijdelijk dezelfde eindbestemming in mono-stortvakken. Dit uit voorzorg crosscontaminatie te vermijden. Ook binnen het asbestattest wordt asbestvrij vezelcement om dezelfde reden als asbestverdacht beschouwd tot aan de productiestop van asbestcement (1998).

Asbestvrij vezelcement is in verschillende landen in productie, waarbij er verschillende soorten cement en vezels gehanteerd worden die het potentieel van verdere verwerking tot nieuwe grondstof bemoeilijken. Het zal de nodige technologische investeringen vergen om de verschillende types van vezelcement van elkaar te kunnen onderscheiden en te kunnen verwerken tot een nieuwe grondstof. Enkel zo kan asbestvrij vezelcement in de toekomst vermeden worden uit de mono-stortvakken voor asbestafval. Het vergt bovendien een traceerbaarheid van bron tot verwerkingsinstallatie waarbij het materiaal aan de bron reeds geïdentificeerd kan worden als 'asbestvrij'.

Ondernomen acties en doorkijk

De OVAM nam voor dit onderwerp een faciliterende rol op tot stimulering en begeleiding van Vlaamse vezelcementproducten. De OVAM moedigde hen aan om in de private sector samen met investeringspartners een werkbare oplossing te vinden voor deze problematiek.

In het traject tot verkenning van mogelijkheden beogen producten in de eerste plaats op een stapsgewijze aanpak van het eigen productieafval. Eenmaal de state-of-the-art pilootprojecten daarin succesvol zijn, staat de weg vrij naar verdere opschaling en de marktconforme verwerking voor asbestvrij vezelcement uit afbraak en sloop.

4.5.4 Conclusie

De enige veilige bergingswijze voor asbestafval, vormt het storten in mono-stortvakken. Geborgen asbestvezels kunnen **geen blootstellingsrisico** meer vormen, noch hebben zij de eigenschap uit te logen naar ondergrondse bodemlagen of naar het drinkwater.

De inrichting van stortplaatsen neemt onvermijdelijk waardevolle ruimte in. Het asbestafbouwbeleid kijkt daarom echter ook sterk naar de **innovatie en verwerking van asbestmaterialen**. De verwerking van asbestcement tot nieuwe, vezelvrije grondstof in de bouwsector biedt daarin de grootste opportuniteiten. De OVAM tracht in het werkveld vanuit haar rol als facilitator betrokken actoren aan te moedigen verder in te zetten op innovatie bij reeds gekende verwerkingstechnologieën. Grootste obstakel hierin vormt vaak de grote energievraag die deze technologieën met zich meedragen waardoor deze **geen kostenbatenefficiënt business model** kunnen bekomen.

Tot het punt beloftevolle technologieën ooit voldoende rendabiliteit bieden, is Vlaanderen genoodzaakt vrijgekomen asbestmaterialen op asbestveilige wijze te storten. Deze stortcijfers vormen dan een trendindicator voor het asbestafbouwbeleid gezien alle asbestmaterialen daar een eindbestemming kennen. De grootste volumes asbestpassief bevinden zich aan de buitenschil van gebouwen. Deze eerste jaren van de operationalisering van het Actieplan Asbestafbouw zorgen er dan ook voor dat nu grote volumes vrijkomen binnen het aanmoedigingsbeleid. Een mogelijke terugval in de cijfers ooit, betekent daarom niet noodzakelijk dat er een vertraging optreedt in de realisatie van een asbestveilig Vlaanderen. Niet ieder asbestmateriaal is immers in grote volumes aanwezig in gebouwen. Het asbestveilig maken van gebouwen doelt op het wegnemen van risicovolle asbestmaterialen, ook wanneer deze asbestmaterialen in kleine volumes in gebouwen voorkomen.

4.6 EEN VEILIGE ASBESTAFBOUW HANDHAVEN

4.6.1 Overzicht

Niet enkel het bereiken van de strategische doelstelling is belangrijk, ook op de weg ernaartoe is de inzet op asbestveilig handelen groot. Het Actieplan Asbestafbouw schenkt dan ook de nodige aandacht aan een asbestveilige afbouw van het asbestpassief in Vlaanderen.

Handhaving vormt het **sluitstuk** in nadat al het voorgaande beleidsinstrumentarium zoals regelgeving, preventie en ondersteuning, niet het gewenste effect opleverde. De maatregelen die de OVAM neemt rond informatie, communicatie en sensibilisering zijn verder uitgediept onder 3.2 Informeren, sensibiliseren en educatie.

In november 2018 ondertekende de OVAM, Departement Omgeving en VVSG dan ook een **protocol** inzake asbesthandhaving op lokaal en bovenlokaal niveau. Asbesthandhaving kwam dan ook sinds 2018 consequent als **prioritair handhavingsthema** naar voor bij plaatsbezoeken die gewestelijk toezichthouders uitvoerden in de brede keten van verwerking van afvalstoffen van bron- tot

eindpunt. Volgende cijfers konden als gecombineerde controles meegegeven worden vanuit Afdeling Handhaving:

Sorteercentra:

- 39 controles uitgevoerd in 2021. Er werden in totaal 18 processen-verbaal opgesteld (om diverse redenen dus), of bij 46% van de gecontroleerde bedrijven. Bij 7 bedrijven werd een aanmaning zonder PV opgesteld, of bij 18% van de gecontroleerde bedrijven. De meeste overtredingen/opmerkingen hadden te maken met het afvalstoffenregister (26%), de vergunning (25%), de aanvaarding van afval (20%), niet-conformiteiten en weigeringen (11%) en de omgang met asbest (9%).
- 28 controles uitgevoerd in 2020. Er werden 21 PV's opgesteld, in 75% van de gevallen. Overtredingen/opmerkingen mbt asbest: in 21% van de controles.
- 39 controles in 2019. De meeste opmerkingen hebben te maken met stofhinder of niet-correcte opslag.

Containerparken:

- 22 controles uitgevoerd in 2021. De meeste containerparken blijken goed in orde te zijn.
- 26 controles uitgevoerd in 2020. 4 PV's, 2 aanmaningen.
- 27 controles in 2019. 1 PV, 2 aanmaningen

Aanwezigheid asbest in bedrijfsgebouwen:

- 194 controles in 2019. 151 raadgevingen 7 aanmaningen, 4 PV's

Sloopwerven:

- 50 controles in 2019. 13 PV's. De meeste overtredingen hebben te maken met een niet correcte inzameling van de asbestmaterialen op de werf en met hinder

Asbestverwijderaars:

- 8 controles in 2019. Geen overtredingen vastgesteld.

Ook na milieuklachten ondernam Afdeling Handhaving volgende reactieve controles:

Aanwezigheid asbest in bedrijfsgebouwen:

- 29 controles in 2021.
- 57 controles in 2020.

Sloopwerven:

- 16 controles in 2021.
- 24 controles in 2020. 7 PV's, 2 aanmaningen.

Het handhavingsprotocol bood eveneens een **engagementenkader tot samenwerking** en inhoudelijke ondersteuning aan bij complexe dossiers. De OVAM maakte eveneens werk van een leidraden voor toezichthouders en zorgde voor een afnamecontract voor een asbestdeskundige in urgente en complexe dossiers.

Ook de lokale toezichthouders (van de gemeente, politiezone of intergemeentelijke vereniging) zijn bevoegd om toezicht uit te oefenen op de naleving van de milieuwetgeving (klasse 2 en 3 bedrijven en vrije velddelicten). Zij kunnen vaststellingen doen, PV opmaken en maatregelen opleggen om overtredingen te stoppen, schade te herstellen en overtredingen te vermijden, of om onveilige situaties te stoppen ongeacht of er een overtreding is aan de hand van veiligheidsmaatregelen.

- De verboden die in 2019 in het Materialendecreet werden opgenomen
- Vlarem II hoofdstuk 4.7 en 6.4

De OVAM biedt ondersteuning aan de lokale toezichthouders op volgende manieren:

- Advies bij handhavingstraject
- Ondersteuning ter plaatse met asbestdeskundige raamcontract
- Leidraad
- Opleiding

De OVAM werkt eraan de **asbestinventaris databank** conform geldende privacyregels te kunnen ontsluiten aan de toezichthouders. In het wenselijk scenario zal een lokale toezichthouder asbestinformatie over zijn gemeente kunnen raadplegen en per perceel.

4.6.2 Conclusies

Handhaving vormt het sluitstuk bij moedwillig of onbewust onzorgvuldig handelen. In een werknemerscontext is de federale overheidsdienst inzake werknemersbescherming FOD WASO daartoe bevoegd. Deze dienst beschikte de afgelopen jaren echter niet over een voldoende grote personeelscapaciteit om (het gevoel van) pakkans onder werkgevers te verhogen voor asbestwerpen en in het bijzonder voor die met enkel 'eenvoudige handelingen'. Doordat verplichte werfmeldingen voor 'eenvoudige handelingen' door aannemers vaak niet ingediend worden en door het gebrek aan lijsten van aannemers die werken met 'eenvoudige handelingen', zet FOD WASO haar beperkte handhavingcapaciteit dus vooral in bij de door hen erkende asbestverwijderaars. Minister Demir kaartte dit in 2022 reeds aan bij bevoegd minister Dermagne om hierin het gesprek verder aan te gaan.

Uit de praktijk en in de media blijkt dat zowel aannemers als uitvoerende werknemers niet altijd asbestveilig te werk gaan, ook al wonen ze de jaarlijkse opleiding voor het 'attest eenvoudige handelingen' bij. De OVAM werkte samen met de bouwkoepels VCB en Bouwunie een '**Asbestcharter**' uit waarop aannemers zich kunnen aanmelden wanneer zij de 'Code van goede praktijk voor een asbestveilig dakvervanging' volgen. Als incentive kunnen leden van VCB zich aan een voordeliger tarief verzekeren tegen eventuele historische contaminatie van gebouwdelen die niet toe te schrijven is aan onzorgvuldig werken. Het asbestcharter werd als criterium mee ingebouwd in de gecombineerde isolatiepremies voor asbestdaken en -gevels. Echter diende het VEKA en de OVAM hierop bij te sturen gezien er onvoldoende aannemers het asbestcharter ondertekenden. Het asbestcharter omvat zeker nog een reeks verbeterpunten met het oog op verdere kwaliteitsborging in de bouwsector.

De OVAM stelt zich vragen bij de asbestkennis van bouwprofessionals die niet in werknemerscontext in aanraking komen met asbestverwijdering. De afgelopen jaren ontving de OVAM verschillende publieksvragen waaruit duidelijk **onzorgvuldig handelen** bleek vanwege **zelfstandigen**: loodgieters, (verwarmings-)techniekers, schoorsteenvegers, ontmossers, liftherstellers, algemeen zelfstandig aannemers en klusjesmannen. Ook dook de problematiek van onderaannemers, schijnzelfstandigen en **freelancers** in de bouwsector op. Deze vallen doorgaans niet onder de federale werknemersbescherming. Het leidt in de praktijk tot de combinatie van:

- moedwillig onzorgvuldig handelen door asbestrisico's te negeren en achter te laten voor de gebouwgebruiker
- onbewust onzorgvuldig handelen doordat asbestkennis bij hen ontbreekt.

De OVAM zal bij het pakket bijsturende maatregelen in 2023 ook een ruim luik opnemen dat verder inzet op kwaliteitsborging en asbestveilig renoveren en ook de asbestkennis wil vergroten. Het asbestattest zal daarin ook een belangrijke informerende plaats innemen.

5 Eindconclusie

5.1 SYNTHESE OPSCHALINGSFASE 2018-2022

5.1.1 Een positieve dynamiek en internationale weerklank

Met een ruime set aan wervende acties in het Actieplan Asbestafbouw slaagde de Vlaamse Overheid er in het asbestthema **uit de taboesfeer** te halen en op het terrein een versnellingsbeweging te realiseren richting een Asbestveilig Vlaanderen 2040. Het concept ‘asbestveilig’ werd daarbij erg positief onthaald. Het beantwoordde zowel aan de vraag naar **pragmatiek** bij de burger als aan het streven naar verdere **kwaliteitsborging** in de professionele asbestsector. ‘Asbestveilig’ brengt het asbestthema in realistische proportie, gaat angsten en felle emotie uit de weg en biedt duidelijkheid over blootstellingsrisico’s. Het concept positioneert zich bovendien complementair aan het renovatiebeleid en woningkwaliteit zonder te beogen alle asbestmaterialen uit gebouwen te verwijderen. De inzet is een kostenbatenefficiënte aanpak met als doel geen blootstellingsrisico’s aan asbestvezels te lopen in het dagdagelijks gebruik van gebouwen.

Ook op **internationaal niveau** won het Vlaams concept ‘asbestveilig’ almaar meer aanzien. Medewerkers van het asbestteam van de OVAM zijn dan ook sinds 2018 veelgevraagde sprekers om beleidsmakers uit andere Europese en internationale landen inspiratie te bieden bij dit concept. Ook in het Europees beleid geraakt het concept ‘asbestveilig’ geworteld en vindt het een midden tussen de kostenbatennefaste eis tot een ‘asbestvrij’ Europa en het scenario van ‘Business As Usual’. In november 2021 werd dan ook een motie ingediend bij de Europese commissie waarbij momenteel verdere inhoudelijke trajecten richting een Europees gedragen beleidskader worden verkend. Deze motie vermeldt het Vlaams asbestafbouwbeleid als goede praktijk.

Om de Vlaamse burger te kunnen activeren, namen alle 308 **lokale besturen** in 2018 het engagement mee werk te maken van een asbestveilige gemeente en het Vlaamse asbestafbouwbeleid lokaal draagvlak te bieden in de gebruikelijke communicatie-instrumenten. Lokale besturen schoolden hun medewerkers ook bij op de druk bezochte informatiesessies over asbest, het afbouwbeleid en asbesthandhaving die de OVAM de afgelopen jaren organiseerde. Lokale besturen zetten in op de inzameling aan huis via projecten ‘bronophaling’ die in zo goed als alle Vlaamse gemeenten intussen doorgaan. Deze projecten versterken de dynamiek in het werkveld waarbij zowel lokale besturen als inzamelaars zich verder professionaliseerden, uitbreidden en bekwaamden in veilig omgaan met asbest. Ook het uitgerolde instrumentarium voor scholen en landbouw versterkte deze groei. Het nieuwe instrumentarium voor zorg en sociale huisvesting zal deze dynamiek zonder meer aanhouden. Het transversale instrumentarium versterkte flankerend deze tendens met de operationalisering van het Vlaams Energie- en Klimaatplan via subsidies voor de asbestcomponent bij isoleren en plaatsen PV-panelen.

Met de recente komst van het **asbestattest** zal de asbestsector zonder twijfel een sterke groei kennen. Deze groei versterkt de concurrentiële posities binnen de professionele asbestsector en stimuleert daarnaast ook innovatie. Naast de doelstelling gebouwen asbestveilig te maken, zal deze

sectorale groei ook verder inzetten tot hoogwaardig asbestveilige verwijdering die haar vaste plaats inneemt in renovatietrajecten.

5.1.2 Opvolging acties ‘Actieplan Asbestafbouw 2018’

Sinds 2018 werd een ongezien budget in asbestafbouw geïnvesteerd, hoofdzakelijk in deze legislatuur. Met deze middelen kon de OVAM het ondersteuningsinstrumentarium uitrollen of minstens al van een start voorzien. Verschillende toegewezen budgetten zette de OVAM om in afnamecontracten voor inventarisatie en verwijdering binnen het doelgroepgerichte ondersteuningsluik. Dat betekent dat dit geld niet onmiddellijk besteed is, maar de leden van de doelgroep de ruimte krijgen ook de komende jaren nog van de budgetten gebruik te maken via de afnamecontracten. In hoofdzaak gaat het over het relancebudget dat uiterlijk tegen het voorjaar van juni 2026 besteed moet zijn. Het is dan ook aangewezen in **2026** opnieuw een **opvolgingsnota** op te maken die de eerste jaren van het asbestattest evalueert en de effectiviteit van het flankerend ondersteuningsinstrumentarium meet met het oog op de te bereiken mijlpalen 2034 en 2040.

Een opvolgingsnota is altijd een momentopname binnen een specifieke context. **2022** is op **socio-economisch vlak** een uitdagend jaar met de coronacrisis nog vers in het geheugen en een oorlog die de economie impacteert en een energiecrisis veroorzaakt. Daar waar asbestmaterialen plaatsmaken voor nieuwe en verwijdering aansluit bij energierenovatie, klimt de totaalkost de hoogte in door verhoogde energiekosten, schaarste op de arbeidsmarkt, loonsverhogingen en stijging van materiaalprijzen. **Deze socio-economische impact zet de betaalbaarheid en het afbouwtempo van het asbestpassief in Vlaanderen onder druk.**

Kort na de lancering van het **asbestattest**, kan de OVAM met de opmaak van deze opvolgingsnota een uitspraak doen over de regelgevende en flankerende maatregelen uit het actieplan die sinds 2018 konden uitgerold worden. Met de invoering van het asbestattest zal het afbouwbeleid echter een nieuwe weg inslaan die een hoogperformante monitoring van de afbouw van het asbestpassief realiseert, kwalitatieve informatie op maat aanreikt aan de gebouweigenaar en de effectiviteit van het flankerend instrumentarium steeds meer zal kunnen verhogen.

Over de verschillende conclusies in deze opvolgingsnota heen, kan de OVAM volgende **synthese** naar voor schuiven. Deze vormt de basis voor het pakket aan bijsturende maatregelen dat de OVAM wenst te verkennen en in 2023 door de bevoegde minister aan de Vlaamse Regering wenst te laten voorleggen.

1. Het asbestattest als hoofdindicator voor de realisatie van een asbestveilig Vlaanderen
De hoofdindicator voor de realisatie van een asbestveilig Vlaanderen situeert zich dan ook in deze asbestinventarisatabank. Vlaanderen is asbestveilig indien alle gebouwen met plicht asbestattest (>2001) over een asbestattest met label ‘asbestveilig’ beschikken. Deze plicht geldt zowel bij overdracht vanaf 2022 als los van overdracht tegen 2032. In de periode 2022-2032 zal in het flankerend instrumentarium ook sterk ingezet worden in de opmaak van een asbestattest los van overdracht.

Het grote voordeel van deze hoofdindicator is dat deze nauwgezet de jaarlijkse evolutie kan weergeven over de mate dat het aantal asbest attesten in de databank het label ‘asbestveilig’ verkregen heeft. Andere aanleunende indicatoren bij het asbestafbouwbeleid beschouwen we als trendindicatoren: zij geven tendensen weer, maar doen geen uitspraak

over de mate waarin gebouwen asbestveilig zijn. Dit zijn: stortcijfers, luchtbeelden, asbestattesten zonder overdracht, het flankerend ondersteuningsinstrumentarium.

2. Kwaliteitsverhoging in het werkveld: onzorgvuldig handelen tegengaan en inzetten op handhaving als sluitstuk van het asbestafbouwbeleid

Indicaties over onzorgvuldig handelen met asbest door aannemers bereiken de OVAM zowel via burgervragen als via de media. Het sectorinitiatief van Bouwunie en VCB was een poging om moedwillig **onzorgvuldig handelen** tegen te gaan. Dit initiatief heeft zeker zijn merites naar verhoogd bewustzijn bij de aangesloten dakaannemers en bij opdrachtgevers voor het correct werken met asbestdaken en -gevels (volgens de code van goede praktijk van de OVAM). In de energiepremie voor isolatie in combinatie met de verwijdering van een asbestdak of -gevel werd dit bovendien als premievoorwaarde opgenomen om dit bewustzijn bij dakaannemers en opdrachtgevers te verhogen.

Om effectief een doortastende kentering bij (dak)aannemers teweeg te brengen, ontbeert het initiatief van het asbestcharter een opvolging van de aangesloten dakaannemers op het correct werken. Zonder deze invulling, blijft het een te vrijblijvend engagement zonder controleluik.

Onzorgvuldig handelen ontstaat ook daar waar de kennis ontbreekt, hetzij bij de gebouweigenaar, hetzij bij de aannemer of uitvoerende werknemers. Met de invoering van het asbestattest komen we tegemoet aan de kennis bij de gebouweigenaar. Voor de asbestkennis bij professionals, ook bij eenmansbedrijven, dient een nieuw instrumentarium uitgedacht te worden samen met de bouwsector en de bevoegde overheidsinstanties.

Het handavingsinstrumentarium vormt het sluitstuk na alle preventieve, regelgevende en sensibiliserende maatregelen. De invoering van het asbestattest biedt ook verder potentieel voor handhaving.

3. Continuïteit van het flankerend instrumentarium

Het Actieplan Asbestafbouw werd in 2018 goedgekeurd zonder middelenluik maar het ondersteuningsinstrumentarium kon wel worden opgestart met de jaarlijks ad hoc toegekende dotaties. Met deze budgetten kon de OVAM een instrumentarium uitrollen op maat van de specifieke noden bij de doelgroep. Het verhoogt de aandacht voor asbest bij hen, leidt toe naar inventarisatie en asbestveilige verwijdering. Het asbestattest zal de **effectiviteit** richting de realisatie van 'asbestveilige locaties' sterk verhogen.

Verkregen budgetten voor asbest houden de focus op:

- De asbestmeerkost, zijnde de meerkost in een renovatie of sloop toe te schrijven aan de aanwezigheid van asbest;
- De mate waarin de ondersteuningsmaatregelen de doelstelling 'Asbestveilig Vlaanderen 2040' ten goede komen en een versnelde afbouw van het asbestpassief effectief gerealiseerd wordt.

Over de cijfers binnen deze opvolgingsnota is de conclusie dat het ondersteuningsinstrumentarium inderdaad beantwoordt aan de beide elementen.

Het gebrek aan een meerjarendoorkijk op middelen beschikbaar voor het asbestafbouwbeleid en meer specifiek voor de ondersteuning van de doelgroepen, bemoeilijkt de opstart en opschaling van het instrumentarium. In ruil voor engagementen

om versneld werk maken van een asbestveilige sector, willen de sectorvertegenwoordigers immers zicht hebben op continuïteit en middelen voor hun leden. Het sectorprotocol scholen, dat als eerste opstartte in 2018, leert dat het een aantal jaren duurt vooraleer het afbouwbeleid in de sector op kruissnelheid komt. De sectorprotocollen landbouw en zorg konden enkel afgesloten worden dankzij de impuls van de relancemiddelen. De behoefte aan een meerjarendoorkijk om hun sector in beweging te krijgen, blijft een belangrijk element.

Continuïteit van budgetten biedt leden van doelgroepen de geruststelling dat zij binnen redelijke termijn gesubsidieerd werk kunnen maken van het asbestveilig maken van hun gebouwen. Continuïteit gaat dan ook in sterke mate over **gelijkheidsbeginsel** overeind te kunnen houden bij de keuze voor een doelgroepgerichte aanpak.

De ervaring binnen het ondersteuningsinstrumentarium leert dat maatregelen baat hebben bij de combinatie meerdere van volgende kritische succesfactoren.

- Een afbakening in de tijd of in budget, mits voldoende leden van de doelgroep kunnen participeren
- Een incentive als niet te missen opportuniteit
- Een sectoraal ondersteuningskader op maat van de doelgroep
- Een verplichtingskader met duidelijke doelstelling

4. Aanleunende, transversale beleidslijnen versterken met het asbestafbouwbeleid

De verwijdering van asbestmaterialen gaat verdere ingrepen voor **energetische renovatie en woonkwaliteit** vooraf. Voor asbestcement in de buitenschil kon voor burgers bestendinging gevonden worden in de Verbouwpremie en Verbouwlening. Voor asbestmaterialen in de binnenruimte, vaak ook met verwijdering onder 'hermetische zone', zou een meer generiek kader een antwoord kunnen bieden op de burger die zoekende is naar ondersteuning. Met de inhoudelijke synergiën tussen asbest, woningkwaliteit en energierenovatie, lijken de Verbouwpremie en de Verbouwlening hiervoor een geschikt instrumentarium. Zo zou de burger voor zijn mogelijke ondersteuning niet meer afhankelijk zijn van zijn woonplaats zoals dat bij de lokale asbestprojecten voor groepsverwijderingen het geval was. Deze konden op veel interesse vanuit de burgers rekenen, maar lokale besturen waren minder geïnteresseerd om deze VTE-intensieve projecten te organiseren.

5. Continuïteit operationeel en strategisch communicatieplan asbestafbouwbeleid

Hoe en wanneer gecommuniceerd wordt, wordt bepaald in de operationalisering van **de lange termijn communicatiestrategie**. Deze biedt ook een antwoord over de verdere positionering van de OVAM als **kenniscentrum** over asbest en het bewaken van communicatielijnen binnen de verschillende flankerende beleidsinstrumenten. De website asbestinfo.be of campagnewebsites zullen daarbij steeds de meest accurate informatie bevatten. **Communicatiecampagnes** zullen ook een vaste waarde blijven voor het brede publiek. Bij deze campagnes over het asbestthema en de risico's op asbestvezelblootstelling, is het opvallend hoe dit thema onder burgers ook voor **verdeeldheid en gevoeligheden** zorgt. Genuanceerde en zorgvuldig uitgebalanceerde communicatie zal altijd een noodzaak zijn en blijven.

Informereren over de **verbodsbepalingen** uit het Materialendecreet blijft nodig om deze bepalingen verdere algemene bekendheid te bieden, zowel bij de gebouweigenaar als bij hen die in aanraking komen met asbest tijdens renovatiewerken. **De kennis over de verbodsbepalingen gaat moedwillig onzorgvuldig actief verwijderen tegen.**

Met het asbestattest verkrijgt de gebouweigenaar een deskundig advies op maat krijgen over hoe hij aanwezige asbestmaterialen veilig kan beheren en wat hij moet (laten) verwijderen om een asbestveilig gebouw te bekomen. Dergelijk advies op maat situeert zich onmiddellijk in de persoonlijke levenssfeer waardoor een burger zich ook meer zal aangesproken voelen dan via maatschappijbrede communicatiecampagnes. Eenmaal een eigenaar over een asbestattest beschikt, zou men kunnen stellen dat hij geïnformeerd is over hoe asbestveilig te handelen en dat hij geen ontwetendheid kan invoeren bij onzorgvuldig handelen met asbestmaterialen. Zo zal doelgericht informeren voor een deel handhaving overbodig maken.

5.2 NOODZAAK NIEUWE MAATREGELEN

Deze opvolgingsnota werd bij goedkeuring van het Actieplan Asbestafbouw in 2018 opgelegd aan de bevoegde minister voor het asbestafbouwbeleid in 2022. De nota heeft als **doel** te onderzoeken in welke mate de acties in het actieplan effectief bijdragen tot de vooropgestelde mijlpalen 2034 en 2040. De beslissing van de Vlaamse Regering stelt dat op basis van deze opvolgingsnota bijsturende maatregelen genomen kunnen worden indien nodig.

De context van 2022 is niet meer deze van 2018. Verschillende acties uit het Actieplan Asbestafbouw hebben nood aan bijsturing. Het pakket aan bijsturende maatregelen zal voorgesteld worden onder de vorm van het 'Actieplan Asbestafbouw 2.0' met een actueel, verbeterd en meer effectief instrumentarium om een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040 te realiseren. Hierin zal het asbestattest verder een prominente sleutelpositie innemen.

5.3 VERDERE AANPAK

De Vlaamse Regering neemt kennis van deze opvolgingsnota en geeft de opdracht aan de OVAM om bijsturende maatregelen te verkennen in samenwerking met de betrokken stakeholders. In 2023 leggen we deze maatregelen voor aan de Vlaamse Regering onder de vorm van een aangepast actieplan asbestafbouw.

In de goedkeuring van het Actieplan Asbestafbouw werd gevraagd om bij de opvolgingsnota in 2022 ook een nieuwe financiële meerjarenprognose voor te leggen. Gezien het actieplan goedgekeurd is zonder middelenluik, kan moeilijk een geactualiseerde financieel overzicht voorgelegd worden. Als bijlage 1 bij deze nota kan de OVAM wel een doorkijk op de volgende jaren bieden op basis van het 'Business as usual'-scenario waarbij de inkomsten uit de aflevering van de asbestattesten een nieuwe component zijn.

Bijlage 1 Prognose meerjarenbegroting BAU-scenario

Tabel 12 Overzicht meerjarenbegroting bij 'Business As Usual'-scenario

	2023*	2024	2025	2026
raming voorwerp meervraag dotaties beleidsinstrumenten				
subsidies asbestprojecten lokale besturen (particulieren en jeugdinfra)	€0	€ 3.000.000	€ 3.000.000	€ 3.000.000
sectorprotocollen (zorg, scholen, landbouw, sociale huisvesting)	€0	€ 10.000.000	€ 10.000.000	€ 10.000.000
inkomsten retributies asbestattesten				
gegarandeerd minimumscenario	€ 4.712.575	€ 4.685.100	€ 4.634.275	€ 4.560.100
tussenscenario	€ 6.267.200	€ 6.948.038	€ 7.561.395	€ 8.109.255
theoretisch maximumscenario	€ 10.933.466	€ 11.928.549	€ 12.522.214	€ 12.615.879
benutting inkomsten voor uitgaven werking	€ 4.712.575	€ 4.685.100	€ 4.634.275	€ 4.560.100
	-	-	-	-
	€ 6.267.200	€ 6.948.038	€ 7.561.395	€ 8.109.255
Personeel				
IT asbestattest en instrumenten				
Informatie-, communicatie- en klantenbeheer				
Kwaliteitsborging certificatiesysteem				
Projectcoördinatie, kwaliteitsborging en expertisebegeleiding instrumenten doelgroepen				
Ondersteuning lokale handhaving				
Eigen contracten asbestinventarisatie, afvalinzameling en asbestverwijdering				

*voor BO2023 werd geen meervraag voor het asbestafbouwbeleid weerhouden, voor BO2023 ontvangt de OVAM wel nog een basisdotatie van 3.000k euro voor het asbestafbouwbeleid

** voor de uitgaven zijn de weerhouden jaarlijkse inkomsten uit de aflevering van asbestattesten de vork tussen het gegarandeerde minimumscenario en een theoretisch maximumscenario

Gegarandeerd minimumscenario:

= aantal jaarlijkse vastgoedtransacties residentieel en niet-residentieel voor deel gebouwen bj< 2001 met nog geen asbestattest (100% in jaar 2022) en minimaal deel jaarlijks geactualiseerde asbestattesten volgens benadering 5% tegen 2050.

Weerhouden tussenscenario:

= gegarandeerd minimumscenario aangevuld met het deel vrijwillig opgemaakte asbestattesten (om te voldoen aan generieke verplichting tegen uiterlijk 2032(2036³)) en een minimaal conservatief ingeschat deel jaarlijks geactualiseerde asbestattesten: 15% tegen 2050. Aanname 95% realisatie van unieke eenheden tegen 2040.

Theoretisch maximumscenario

= gegarandeerd minimumscenario aangevuld met theoretische spreiding van ingeschatte totaal aantal gebouwen gevat door asbestinventarisplicht (3,2 miljoen unieke eenheden) tegen 2032(2036)) en een ingeschat deel jaarlijks geactualiseerde asbestattesten volgens benadering 33% tegen 2050. Aanname 100% realisatie van unieke eenheden tegen 2036.

---

³ De wetgeving voorziet dat de Vlaamse Regering voor bouwjaren 1980 tot 2001 een uitstel kan verlenen tot 2036.

